

รายงานการศึกษากลุ่ม
(Group Project)

เรื่อง รูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการ
ความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน

จัดทำโดย กลุ่มที่ 5 รุ่นที่ 97

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

ประจำปี 2566

ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Project)

เรื่อง รูปแบบแห่งชาติเพื่อการบริหารจัดการ
ความยากจนมุ่งเป้าลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน

จัดทำโดย กลุ่มที่ 5 รุ่นที่ 97

1. นายณัฐพงศ์	วรรณรัตน์
2. นางปลื้มจิต	สิงห์สุทธิจันทร์
3. นางพัชรมณฑ	ปิติปัญญากุล
4. นางสุจารีย์	พิชา
5. นางสาวหฤทัย	ปภุสสโร
6. นางสาวชียาวรรณ	จงวัฒนา
7. พันตำรวจโทวัชรศักดิ์	เฉลิมสุขสันต์
8. นายพงศ์ธันว์	สำเภาเงิน
9. นางสาวมะลิ	ไพฑูรย์เนรมิต
10. นางณภัค	เทียนชัย

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

ประจำปี 2566

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตร
นักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม ของสำนักงาน ก.พ.

วัชรวิชญ์ กิรติดุสิตโรจน์
อาจารย์ที่ปรึกษา

ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร
อาจารย์ที่ปรึกษา

สุรพันธ์ ปุสสเด็จ
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ถึงแม้ว่าหลายปีที่ผ่านมาทุกรัฐบาลจะพยายามแก้ไขปัญหาคความยากจน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ยากจนสามารถเข้าถึงทรัพยากร รวมทั้งบริการของรัฐได้อย่างทั่วถึง ภายใต้นโยบายประชานิยมผ่านโครงการต่าง ๆ จนสถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่อาจไม่ใช่ผลสำเร็จของการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยปัจจัยสำคัญมาจากการกระจายผลประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ทั่วถึง รายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้ถูกจัดสรรให้แก่ประชากรทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม และมีคนจนที่ยังคงติดอยู่ในกับดักความยากจนอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นผลกระทบมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด - 19) ที่ทำให้ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวและนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจนที่ผ่านมาประสบปัญหาที่สำคัญ คือ ขาดกลไกระดับชาติที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการแก้ไขปัญหาคความยากจน การบริหารจัดการขาดเอกภาพไม่สามารถแก้ไขปัญหาลักษณะเป็นองค์รวมได้ เป็นการแก้ไขปัญหาคแบบมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาคเฉพาะหน้าเฉพาะเรื่องมากกว่าการแก้ไขปัญหาคเชิงโครงสร้างเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการกระจายรายได้ ขาดการบูรณาการโครงการและงบประมาณในระดับพื้นที่คนยากจนและผู้ด้อยโอกาสไม่สามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐหรือได้รับบริการไม่เต็มที่ บทบาทของกองทุนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคความยากจนยังมีความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน ไม่มีความชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง และคนในชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมและขาดระบบการติดตามประเมินผล ขาดความต่อเนื่องในการวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform ; TPMAP) ปี 2565 พบว่า ครัวเรือนที่มีแนวโน้มจะตกอยู่ในความยากจนข้ามรุ่นหรือครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีจำนวนถึงประมาณ 597,248 ครัวเรือน (2,920,535 คน) จึงได้เสนอรายงาน เรื่อง รูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน โดยมีเป้าหมายหลัก 5 ปี “รายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่า 300,000 บาท ต่อปี” และเป้าหมายรอง 2 เป้าหมาย เป้าหมายรองที่ 1 จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ในปี พ.ศ. 2570 เป้าหมายรองที่ 2 สร้างงานอาชีพที่มั่นคงแก่ลูกหลานของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นในพื้นที่ 11 จังหวัดเป้าหมายไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี และไม่กลับมาจนอีก โดยมีกิจกรรมในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย จำนวน 14 กิจกรรม ภายใต้รูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 การจัดทำนโยบายแห่งชาติแบบมุ่งเป้าการลดความยากจนข้ามรุ่น และข้อเสนอการผลักดันนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกิจลดความยากจนข้ามรุ่นเสนอคณะรัฐมนตรี

กิจกรรมที่ 2 บริหารจัดการระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นแบบองค์รวม

กิจกรรมที่ 3 แก้ไข พัฒนา และสร้างใหม่ซึ่งกฎหมายที่นำไปสู่การจัดการความยากจนข้ามรุ่นของประเทศไทย

กิจกรรมที่ 4 การบูรณาการหน่วยงานรัฐเพื่อการจัดการตนเองของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น

กิจกรรมที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้ได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองทาง

กิจกรรมที่ 6 ส่งเสริมการพึ่งตนเองทางการเงินและมีความสามารถในการบริหาร จัดการเงินของคนจนข้ามรุ่น

กิจกรรมที่ 7 ส่งเสริมพัฒนาครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้มีภูมิคุ้มกันในชีวิต โดยดำเนินการดังนี้

กิจกรรมที่ 8 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเสริมสร้างศักยภาพทางการศึกษาตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น โดยดำเนินการดังนี้

กิจกรรมที่ 9 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การสร้างค่านิยม กรอบความคิด ความเข้มแข็งเชิงวัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนพึ่งตนเองเพื่อการลดความยากจนข้ามรุ่นด้วยวิถีแห่งความเป็นไทย

กิจกรรมที่ 10 ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด เพิ่มมูลค่าให้สินค้าและบริการ

กิจกรรมที่ 11 ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและรายได้ของครอบครัวครัวเรือนที่ยากจนข้ามรุ่น

กิจกรรมที่ 12 ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) เพื่อการมีสุขภาพดีและจัดการสุขภาพได้ในครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพึ่งตนเองได้

กิจกรรมที่ 13 การส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสินค้าจากขยะตามแนวทาง Circular Economy หรือเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนจนข้ามรุ่น

กิจกรรมที่ 14 ส่งเสริมการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น

โดยปัจจัยที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการนำแนวทางไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย คือ ความต่อเนื่องของนโยบายระดับประเทศ มีพระราชบัญญัติการจัดพระราชรัฐสวัสดิการเพื่อเศรษฐกิจฐานรากและสังคม พ.ศ. 2562 ที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนมุ่งเป้าลดคนจนข้ามรุ่นให้หมดไปจากประเทศไทยอย่างชัดเจน การกำหนดให้การแก้ไขปัญหาคนจนข้ามรุ่นเป็นนโยบายเร่งด่วน คณะรัฐมนตรีให้ความสำคัญระดับสูงสุดต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นให้หมดไป และดำเนินการกำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานภายใต้กำกับให้ดำเนินการตามแผนงานอย่างเคร่งครัด รวมทั้ง มีการนำประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่มาประชุมหารือกันเป็นประจำเพื่อให้กระบวนการแก้ไขปัญหาสามารถปรับตัวตามพลวัตของพื้นที่และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนรวมทั้งทุกคนในครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น จะทำให้การนำรูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้หลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืนอย่างแท้จริงตลอดไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษากลุ่ม เรื่อง รูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก ดร.วัชรวิชัย กิรติดุสิตโรจน์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำการมองภาพรวมของสภาพปัญหา การคาดการณ์ปัญหาและโอกาสการพัฒนาในอนาคต การกำหนดเป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง และการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ (Value Chain) รวมทั้งการใช้ Blueprint for Change จนออกมาเป็นรูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน และขอขอบพระคุณอาจารย์ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร และอาจารย์สุรพันธ์ ปุสเสด็จ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำและให้ข้อเสนอแนะ ทั้งยังให้ความรู้ มุมมอง อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย จนทำให้รายงานการศึกษากลุ่มที่ 5 สำเร็จลุล่วงด้วยดี นอกจากนี้คณะผู้ศึกษาขอขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงเพื่อนๆ นบส.1 รุ่นที่ 97 ที่ได้ให้กำลังใจในการจัดทำรายงานการศึกษากลุ่มฉบับนี้ ท้ายที่สุดขอขอบพระคุณผู้บริหารของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกตลอดหลักสูตรการฝึกอบรม

คณะผู้ศึกษากลุ่มที่ 5

30 พฤษภาคม 2566

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฏ
1. สภาพทั่วไปของปัญหา	1
1.1 ปัญหา ความท้าทาย หรือการพัฒนา	1
1.2 ผลกระทบต่อพื้นที่	3
1.3 ความพยายามในการแก้ไขปัญหา	7
1.4 สรุปปัญหาและความพยายามในอดีตที่ผ่านมา	8
2. การคาดการณ์ปัญหาและโอกาสการพัฒนาของประเทศในอนาคต	10
2.1 ทิศทางในอนาคต	10
2.2 Potential Demand และแนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต	15
2.3 สรุปการคาดการณ์ทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต	17
3. แนวทางแก้ปัญห และ/หรือ การพัฒนา	18
3.1 สรุปการเชื่อมโยงผลวิเคราะห์อดีตถึงปัจจุบัน และทิศทางของปัญหา	18
3.2 เป้าหมายหลักที่ต้องบรรลุ	19
3.3 เป้าหมายรองเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหลัก	23
3.4 แนวทางบรรลุเป้าหมายรอง (Blueprint for change)	23
3.5 สรุปภาพรวมของเป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง และแนวทางบรรลุเป้าหมาย (Chapter Summary)	29
4. การนำแนวทางบรรลุเป้าหมายสู่การปฏิบัติ	34
4.1 การนำแนวทางบรรลุเป้าหมายไปปฏิบัติหน่วยงานหลักและหน่วยงานรองที่รับผิดชอบ ในการขับเคลื่อน	34

สารบัญ (ต่อ)

4.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำแนวทางบรรลุเป้าหมาย	36
4.3 ความท้าทายในการนำแนวทางบรรลุเป้าหมายไปปฏิบัติ	38
4.4 สรุปเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ	39
5. สรุปในภาพรวม	40
5.1 สรุปในภาพรวมจากหัวข้อที่ 1- 4	40
5.2 บทเรียนที่ได้เรียนรู้จากการจัดทำรายงาน	40
บรรณานุกรม	45
ภาคผนวก	46
1. บทเรียนจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจน	47
2. การขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	53
คณะผู้จัดทำ	57

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นและจำนวนบุคคลจำแนกตามภาค ปี 2565	2
ตารางที่ 2	สัดส่วนประชากรไทยที่ตกเกณฑ์ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ปี 2565 แยกตามรายภาค	5
ตารางที่ 3	จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นที่ตกเกณฑ์ตัวชี้วัดในแต่ละมิติแยกรายจังหวัด ปี 2565	5
ตารางที่ 4	SWOT ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาคนจนข้ามรุ่น	13
ตารางที่ 5	ตัวอย่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาความยากจน	16
ตารางที่ 6	ความท้าทายในการนำแนวทางบรรลุเป้าหมายไปปฏิบัติ	38
ตารางที่ 7	สรุปบทเรียนที่เรียนรู้การจัดทำรายงานร่วมกัน	41
ตารางที่ 8	การเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการพัฒนาตนเอง (IS) ให้เข้ากับการนำข้อเสนอ ในรายงานกลุ่มไปปฏิบัติ (GP)	42

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	สรุปปัญหาและความพยายามในอดีตที่ผ่านมา	9
ภาพที่ 2	ความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (Value Chain)	24
ภาพที่ 3	การเชื่อมโยง Blueprint for change กับกรอบการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้า เพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน	24
ภาพที่ 4	ภาพรวมของเป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง และแนวทางบรรลุเป้าหมาย	33
ภาพที่ 5	รูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน	40

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1	เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน และจำนวนคนจน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 – 2564	3
แผนภูมิที่ 2	สัดส่วนคนจนจำแนกรายภาคปี พ.ศ. 2554 - 2564 การกระจายตัวของคนจนจำแนกรายภาค ปี พ.ศ. 2564 (หน่วยละ : ร้อยละ)	4
แผนภูมิที่ 3	คาดการณ์จำนวนคนจน สัดส่วนคนจน และรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน ระหว่างปี พ.ศ. 2564-2576 แยกรายภาค	11
แผนภูมิที่ 4	คำนวณรายได้เฉลี่ยตลอดชีวิตคาดการณ์ที่เด็ก ๆ รุ่นลูกของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น	12
แผนภูมิที่ 5	Potential Demand (PD.) และแนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต (Challenges in the Future, CF.)	15
แผนภูมิที่ 6	ความเชื่อมโยงแผนระดับต่าง ๆ กับรูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจน มุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน	22

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

- MPI หมายถึง ดัชนีความยากจนหลายมิติ (Multidimensional Poverty Index : MPI) จำนวน 4 มิติ ได้แก่มิติด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา และด้านรายได้
- TPMAP หมายถึง ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform)
- TPA หมายถึง แนวทางแก้ปัญหาความยากจนแบบตรงจุด (Targeted Poverty Alleviation) ของประเทศไทย
- วสศ. หมายถึง สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
- สศช. หมายถึง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- กรม. หมายถึง คณะรัฐมนตรี

1. สภาพทั่วไปของปัญหา

1.1 ปัญหา ความท้าทาย หรือการพัฒนา

ความยากจนเป็นปัญหาความท้าทายในการพัฒนาของหลายประเทศ ประชาคมโลกไม่เคยหยุดยั้งที่จะต่อสู้กับความยากจน (Zhou, Guo, Liu, Wu, & Li, 2018) ความยากจน หมายถึง การขาดแคลน ทรัพยากร รายได้ ปัจจัยการผลิต และการถูกกีดกันสิทธิและสมรรถภาพ เช่น การศึกษา สิทธิในการเข้าถึงบริการ สาธารณะ ความเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติและวิกฤติเศรษฐกิจในอนาคต (Rowntree, 1901) ความยากจนสัมบูรณ์ (Absolute Poverty) ซึ่งหมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของคนที่มีรายได้น้อยพอ สำหรับการอยู่รอดและ รักษามาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำ (Zastrow, 1986 ; Li, 2019) เส้นความยากจนสัมบูรณ์สากลที่ธนาคารโลก ได้ระบุ ในช่วงปี พ.ศ. 2558-2563 เท่ากับ 1.9 ดอลลาร์ต่อหัวต่อวัน อัตราความยากจนทั่วโลกอยู่ที่ ร้อยละ 9.2 ซึ่งเทียบเท่ากับ 689 ล้านคน ที่มีเงินน้อยกว่า 1.9 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อวัน (World Bank, 2021) ความ สลับซับซ้อนของปัญหาความยากจนเพิ่มมากขึ้นและสาเหตุของปัญหามีความเชื่อมโยงกันจนไม่สามารถระบุได้ ชัดเจนว่าสาเหตุของความยากจนที่แท้จริงมาจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง ทั้งปัจจัยส่วนบุคคลการศึกษาต่ำ ไม่มี อาชีพ ไม่มีที่ดินทำกิน มีภาระหนี้สิน ปัจจัยเชิงโครงสร้าง โครงสร้างระบบราชการ โครงสร้างกฎหมาย โครงสร้างการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไม่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน นำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม เพิ่มมากขึ้น

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา โดยมุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก้าวไปสู่ประเทศที่ พัฒนาแล้วโดยอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของคน ไทยเพิ่มขึ้นและสถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังไม่สามารถ แก้ไขปัญหาความยากจนให้หมดไปจากสังคมไทยได้ โดยปัจจัยสำคัญมาจากการกระจายผลประโยชน์จากการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ทั่วถึง รายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้ถูกจัดสรรให้แก่ ประชากรทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม และมีคนจนที่ยังคงติดอยู่ในกับดักความยากจนอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform ; TPMAP) ปี 2565 พบว่า ครัวเรือนที่มีแนวโน้มจะตกอยู่ในความยากจนข้ามรุ่นหรือครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น มีจำนวนถึงประมาณ 597,248 ครัวเรือน (2,920,535 คน) จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นจำแนกตามภาค เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 185,517 ครัวเรือน (845,533 คน) ภาคใต้ มีจำนวน 147,652 ครัวเรือน(901,787 คน) ภาคเหนือ มีจำนวน 115,700 ครัวเรือน (504,595 คน) ภาคกลาง มีจำนวน 75,800 ครัวเรือน (325,990 คน) ภาคใต้ชายแดน มีจำนวน 40,051 ครัวเรือน (196,572 คน) และภาคตะวันออก มีจำนวน 32,528 ครัวเรือน (146,058 คน) ปรากฏตามตารางที่ 1 ผลกระทบจาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ก่อให้เกิดภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวและคาดว่าจะนำไปสู่การ

เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำต่อเนื่องยาวนาน ได้ส่งผลให้จำนวนคนจนเพิ่มสูงขึ้น โอกาสในการหลุดพ้นจากกับดักความยากจนเป็นไปได้ยากขึ้น จึงมีแนวโน้มที่จะส่งต่อความยากจนข้ามรุ่นไปยังลูกหลาน

ตารางที่ 1 จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นและจำนวนบุคคลจำแนกตามภาค ปี 2565

ภาค	จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น	บุคคล(คน)
ภาคเหนือ	115,700	504,595
ภาคใต้	147,652	901,787
ภาคใต้ชายแดน	40,051	196,572
ภาคกลาง	75,800	325,990
ภาคตะวันออก	32,528	146,058
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	185,517	845,533
รวม	597,258	2,920,535

ที่มา : ข้อมูลจาก TPMAP (จปฐ.) ปี 2565 ซึ่งมีข้อมูลเฉพาะในเขตชนบทและไม่รวมกรุงเทพมหานคร

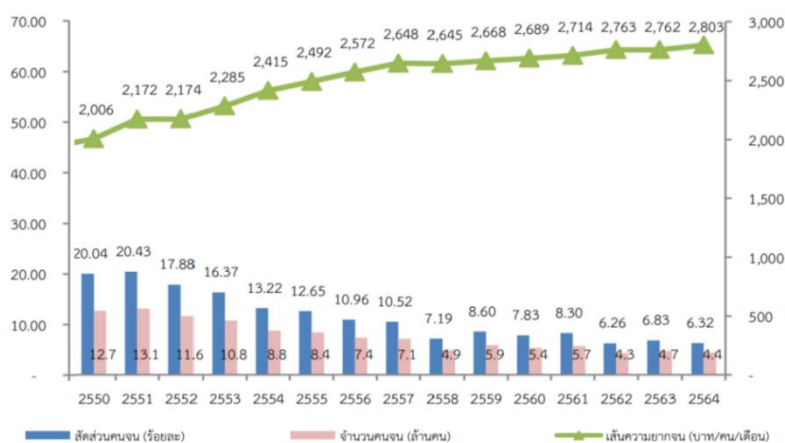
อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น คือ อาชีพเกษตรกร(ร้อยละ 55.4) รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 24.8) ขณะเดียวกัน ยังพบว่าเกือบร้อยละ 70 ของหัวหน้าครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น มีการศึกษาเพียงระดับประถมหรือต่ำกว่า และเมื่อพิจารณาโครงสร้างประชากรภายในครัวเรือน พบว่า อัตราส่วนการพึ่งพิงของเด็กและผู้สูงอายุต่อวัยแรงงานสูงถึงร้อยละ 90 และสัดส่วนของสมาชิกวัยเรียนอายุ 6-14 ปี มีมากถึงร้อยละ 25.8 ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้ครัวเรือนเข้าข่ายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น คือ การขาดความมั่นคงทางการเงินเนื่องจากไม่มีเงินออม (ร้อยละ 60.3) รองลงมาคือ ความขัดสนทางการศึกษาจากการที่เด็กอายุ 6-14 ปี ไม่ได้รับการศึกษาภาคบังคับครบ 9 ปี (ร้อยละ 36.4) โดยเด็กจำนวนมากต้องหลุดออกนอกระบบการศึกษา เนื่องจากครอบครัวไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาได้ การขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและทักษะความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพของเด็กจากครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ทำให้เด็กกลุ่มนี้ต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานในฐานะแรงงานทักษะต่ำ ส่งผลกระทบต่อระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของเด็กในอนาคต ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ประเทศต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร สู้สังคมสูงวัย ซึ่งเป็นผลให้ประชากรวัยเด็กในปัจจุบันต้องรับภาระที่เพิ่มขึ้นในการดูแลผู้สูงอายุเมื่อเข้าสู่วัยแรงงานดังนั้น การขจัดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น เพื่อให้เด็กจากครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีโอกาสได้รับการศึกษาและพัฒนาทักษะได้อย่างเต็มศักยภาพ และครัวเรือนสามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)

1.2 ผลกระทบต่อพื้นที่

จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยใช้เส้นความยากจน (Poverty line) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนด้านตัวเงิน และใช้ดัชนีความยากจนหลายมิติ เป็นเครื่องมือในการวัดความยากจนในมิติอื่นนอกเหนือจากตัวเงิน สามารถจำแนกให้เห็นถึงความแตกต่างตามบริบทของพื้นที่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2564 (รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2564, 2564) สรุปได้ดังนี้

ความยากจนด้านตัวเงิน เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน และจำนวนคนจน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 - 2564 สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทยปรับตัวดีขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2562 จำนวนคนจนลดลงเหลือ 4.30 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 6.26 ซึ่งเป็นผลจากการขยายตัวของเศรษฐกิจและการขยายมาตรการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยของภาครัฐ เช่น โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ เป็นต้น จนมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในปี พ.ศ. 2563 - 2564 ทำให้มีคนจนเพิ่มขึ้นแต่ไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับความรุนแรงของสถานการณ์โควิด-19 แต่เมื่อพิจารณาสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนจะพบว่าภาพรวมครัวเรือนทั้งประเทศมีความเปราะบางเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2564 คนจนมีจำนวนทั้งสิ้น 4.40 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนคนจนที่ร้อยละ 6.32 คนจนมีรายได้เฉลี่ย 2,803 บาทต่อคนต่อเดือน ปรากฏตามแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน และจำนวนคนจน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2564

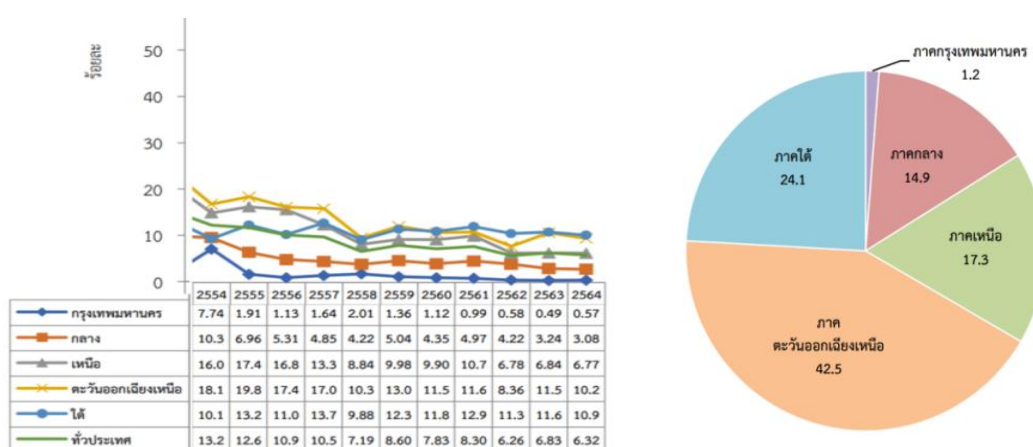

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผล
โดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

สัดส่วนคนจนจำแนกรายภาค ภูมิภาคที่มีปัญหาความยากจนรุนแรงที่สุด คือ ภาคใต้ มีสัดส่วนคนจนสูงสุดที่ร้อยละ 10.94 รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ สัดส่วนคนจนที่ร้อยละ 6.77 และร้อยละ 10.20 ของประชากรแต่ละภาค ตามลำดับ สาเหตุที่ภาคใต้มีปัญหาความยากจนสูงสุด เกิดจากสถานการณ์ความรุนแรงจากพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบกับภาคใต้พึ่งพารายได้จากภาคการ

ท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ปี พ.ศ. 2563 - 2564 นักท่องเที่ยวยังไม่สามารถเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศได้มากนัก แต่เมื่อพิจารณาจากจำนวนคนจนพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีจำนวนคนจนสูงสุด ร้อยละ 42.50 รองลงมาเป็นภาคใต้ ร้อยละ 24.10 ภาคเหนือ ร้อยละ 17.30 ภาคกลาง ร้อยละ 14.90 และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 1.20 ตามลำดับ ปรากฏตามแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 สัดส่วนคนจนจำแนกรายภาคปี พ.ศ. 2554 - 2564 การกระจายตัวของคนจนจำแนกรายภาค ปี พ.ศ. 2564 (หน่วยละ : ร้อยละ)

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผล

โดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ครัวเรือนที่มีเด็กและเยาวชนอายุ 0-18 ปี เป็นครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ซึ่งมีโอกาสส่งต่อความยากจนและความขัดสนไปยังรุ่นลูกหลาน ประเมินจากความขัดสนด้านรายได้หรือมิติอื่นที่มีใช้รายได้ โดยมีความขัดสนอย่างน้อยอย่างใดอย่างหนึ่งจากดัชนีความยากจนหลายมิติ (Multidimensional Poverty Index : MPI) จำนวน 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา และด้านรายได้ (รายละเอียดในภาคผนวก) และตัวชี้วัดสำคัญที่ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นของประเทศไทย ปี 2565 ไม่ผ่านเกณฑ์แยกเป็นรายภาค ปรากฏตามตารางที่ 2 พบว่าทุกภาคตกเกณฑ์มิติรายได้ ตัวชี้วัดด้านครัวเรือนมีการเก็บออมเงินเป็นอันดับแรก โดยภาคกลางตกเกณฑ์มากที่สุด (88.37%) รองลงมาคือภาคใต้ (85.95%) อันดับสอง พบว่าทุกภาคตกเกณฑ์มิติการศึกษา ตัวชี้วัดด้านเด็กอายุ 6-14 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตกเกณฑ์มากที่สุด (24.20%) รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (18.89%) แต่ในภาคเหนือตกเกณฑ์มิติการศึกษา ตัวชี้วัดด้านคนอายุ 15-59 ปี ที่สามารถอ่านเขียนภาษาไทยและคิดเลขอย่างง่ายได้ (22.18%) เป็นอันดับสอง นอกจากนี้ภาคใต้ชายแดนก็ยังตกเกณฑ์ตัวชี้วัดด้านคนอายุ 15-59 ปี ที่สามารถอ่านเขียนภาษาไทยและคิดเลขอย่างง่ายได้ (14.67%) เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม

ตารางที่ 2 สัดส่วนประชากรไทยที่ตกเกณฑ์ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ปี 2565 แยกตามรายภาค

ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นรายภาค	มิติสุขภาพ		มิติความเป็นอยู่		มิติการศึกษา					มิติรายได้	
	น้ำหนัก	วัคซีน	ที่อยู่อาศัย	มีน้ำสะอาด	ความพร้อมก่อนวัยเรียน	ภาคบังคับ	เรียนต่อ ม.4	ได้รับอบรมอาชีพ	อ่านเขียนภาษาไทยได้	รายได้	เงินออม
เหนือ	0.12%	0.09%	3.72%	2.59%	0.13%	17.20%	0.74%	0.68%	22.18%	9.10%	58.54%
ใต้	0.07%	0.05%	1.72%	0.79%	0.10%	12.77%	0.31%	0.52%	2.39%	5.78%	85.95%
ใต้ชายแดน	0.08%	3.87%	1.70%	0.58%	0.22%	16.02%	0.22%	0.65%	14.67%	4.69%	72.58%
กลาง	0.04%	0.03%	0.77%	0.41%	0.06%	8.32%	0.30%	0.34%	2.19%	3.86%	88.37%
ตะวันออก	0.09%	0.12%	1.15%	0.53%	0.16%	18.89%	0.68%	0.65%	4.12%	5.67%	76.53%
ตะวันออกเฉียงเหนือ	0.12%	0.06%	1.41%	0.52%	0.08%	24.20%	1.06%	0.73%	4.48%	8.06%	66.18%

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื

ตารางที่ 3 จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นที่ตกเกณฑ์ตัวชี้วัดในแต่ละมิติแยกรายจังหวัด ปี 2565

จังหวัด	มิติสุขภาพ		มิติความเป็นอยู่		มิติการศึกษา		มิติรายได้	
	วัคซีน	ที่อยู่อาศัย	มีน้ำสะอาด	การศึกษาภาคบังคับ	อ่านเขียนภาษาไทยได้	รายได้	เงินออม	
เชียงราย			371	3,718	4,235	520	10,963	
เชียงใหม่			540	2,123	6,718	598	8,576	
นครศรีธรรมราช		550		4,747	955	453	28,004	
สงขลา		190		1,325	464	471	19,107	
ปัตตานี	1,300			2,836	2,280	871	12,269	
กาญจนบุรี				1,115	351	614	8,987	
ลพบุรี		138		1,348	422	377	7,641	
สระแก้ว		124		1,745	394	300	5,813	
ฉะเชิงเทรา				1,194	387	477	5,278	
บุรีรัมย์		365	287	5,381	1,282	2,065	17,950	
อุดรธานี		229		5,491	560	2,255	12,103	

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื ประมวลผลโดยผู้ศึกษา

จากข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื พบว่าจังหวัดที่มีจำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นที่ตกเกณฑ์ตัวชี้วัดในแต่ละมิติเป็นอันดับต้น ๆ ของแต่ละภาค ดังนี้ ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา ภาคใต้ชายแดน ได้แก่ ปัตตานี ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรีและลพบุรี ภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดสระแก้วและจังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ และอุดรธานี โดยครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นทั้ง 11 จังหวัด มีปัญหาในแต่ละมิติที่แตกต่างกัน ปรากฏตามตารางที่ 3 สรุปได้ดังนี้

1.3 ความพยายามในการแก้ไขปัญหา

ตลอด 20 กว่าปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2544 – 2566) การบริหารประเทศในแต่ละรัฐบาลได้มีความพยายามออกนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาโดยตลอด สรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ด้านการสนับสนุนการประกอบอาชีพ ครอบคลุมทั้งการจัดหาที่ดินและเครื่องมือทำกิน การจัดหาแหล่งทุน และการฝึกทักษะประกอบอาชีพ โดยใช้นโยบาย อาทิ

- กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท (เริ่มปี 2544) รับผิดชอบดูแลภาพรวมโดยสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อใช้สำหรับหมุนเวียนในการลงทุน สร้างอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความเข้มแข็งของคณะกรรมการกองทุนในระดับหมู่บ้านเพื่อกลั่นกรองคำขอกู้เงิน แต่ไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์เนื่องจาก ผู้กู้เงินไม่สามารถคืนเงินได้หรือนำเงินไปซื้อสินค้าที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

- การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน (เริ่มปี 2557) รับผิดชอบโดยสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เพื่ออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินได้ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ มีการส่งต่อนโยบายลงสู่การปฏิบัติเกิดขึ้น อย่างเป็นรูปธรรมและมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่สำเร็จเนื่องจากการจัดหาที่ดินไม่เพียงพอ กับความต้องการของคนจนที่ขึ้นทะเบียน

2. ด้านสวัสดิการหรือนโยบายประชานิยม เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่และการเข้าถึงสาธารณสุขของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง ผู้สูงอายุ และเด็ก อย่างเท่าเทียมโดยใช้นโยบาย อาทิ

- เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (เริ่มปี 2536) รับผิดชอบโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีสิทธิได้รับสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการไปตามสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน มีการลงทะเบียนและจัดทำระบบฐานข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย แต่อัตราเบี้ยยังชีพยังต่ำกว่าค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต

- โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค (เริ่มปี 2545) รับผิดชอบโดยสำนักงานประกันสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ประชาชนชาวไทยทุกคนได้รับบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ เป็นการให้สิทธิประชาชนทุกคนที่จะได้รับการรักษาโดยไม่คำนึงถึงระดับรายได้หรือสถานะทางสังคม แต่มีปัญหาความหนาแน่นของโรงพยาบาลตลอดมา ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย จะมาโรงพยาบาลมากขึ้น

- เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด (เริ่มปี 2558) รับผิดชอบโดยกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมโดยการจัดเงินอุดหนุนให้แก่เด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจนหรือครัวเรือนที่เสี่ยงต่อความยากจน เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ เป็นการ

ช่วยบำรุงรักษาคุณค่าและเพิ่มคุณภาพให้กับทุนมนุษย์ แต่ปัจจัยที่ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จคือ พ่อแม่ไม่ได้ นำเงินไปเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก ความต่อเนื่องของเงินอุดหนุน

3. ด้านการศึกษา การสนับสนุนเด็กไทยทุกคนให้เข้าถึงการศึกษาพื้นฐานอย่างเท่าเทียม และลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา รวมถึงการสร้างโอกาสเรียนรู้ในต่างประเทศ อาทิ

- เรียนฟรี 15 ปี (เริ่มปี 2552) รับผิดชอบโดยกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อลดภาระค่าครองชีพของประชาชน และให้ทุกคนได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีคุณภาพ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การศึกษาภาคบังคับถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย แต่ยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างระบบราชการ การจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ คุณภาพการศึกษา และการหลุดออกนอกระบบการศึกษาของเด็กยากจน

- กองทุนเสมอภาคทางการศึกษา (เริ่มปี 2561) รับผิดชอบโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ภาคเอกชนให้ความร่วมมือในการสนับสนุนทรัพยากรทั้งในรูปแบบเงินบริจาค จิตอาสา การแบ่งปันความรู้ ความเชี่ยวชาญ การริเริ่มกิจกรรมหรือโครงการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่วนปัจจัยที่กระทบต่อความสำเร็จคือ คริวเรือนยากจนไม่สนับสนุนลูกหรือเด็กให้เรียนหนังสือ อยากให้ออกมาช่วยทำงานหารรายได้

แม้ว่าภาครัฐจะระดมทรัพยากร และแผนงานโครงการลงไปแก้ไขอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนให้หมดไปจากประเทศไทยได้ และมีแนวโน้มกลายเป็นคริวเรือนยากจนข้ามรุ่น การให้ความช่วยเหลือเป็นการช่วยเพื่อรักษาระดับความเป็นอยู่ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุและไม่ยั่งยืน อาจทำให้ผู้ได้รับเงินช่วยเหลือขาดแรงจูงใจในการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากกังวลว่าจะเสียสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับหรือบางกลุ่มทำให้ตนเองเข้าเงื่อนไขเพื่อให้ได้รับสิทธิเป็น “คนจนไม่จริง” เป็นภาระงบประมาณของประเทศ การค้นหาปัญหาของคนยากจนรายบุคคลและครอบครัวเพื่อให้ความช่วยเหลือ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างตรงจุด ผ่านการออกแบบนโยบาย กลไก ประสานทรัพยากรการให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ในระดับรายบุคคล ครอบครัว และชุมชน

1.4 สรุปปัญหาและความพยายามในอดีตที่ผ่านมา

จากการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจนที่ผ่านมา ทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชน ประสบปัญหาที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1) ขาดกลไกระดับชาติที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการแก้ไขปัญหาความยากจน แม้จะมีคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนอยู่หลายคณะ ซึ่งมีความแตกต่างกันในบทบาทและอำนาจหน้าที่แต่ไม่มีกลไกระดับชาติที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการแก้ไขปัญหาความยากจน

2) ขาดเอกภาพในการบริหารจัดการ การแก้ไขปัญหาความยากจนมีลักษณะแยกส่วนตามความชำนาญและขอบเขตภาระหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน และขาดการประสานงานความเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคีการพัฒนา จึงทำให้การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาความยากจนขาดเอกภาพไม่สามารถแก้ไขปัญหาในลักษณะเป็นองค์รวมได้

3) การแก้ไขปัญหาความยากจนมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเฉพาะเรื่องมากกว่าการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง มุ่งเน้นการสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนจน แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการกระจายรายได้

4) ขาดการบูรณาการโครงการและงบประมาณในระดับพื้นที่ เพราะระบบงบประมาณยังเป็นลักษณะแยกส่วนเป็นรายการกระทรวง ไม่ได้ยึดพื้นที่เป็นหลัก การจัดสรรงบประมาณลงสู่พื้นที่จึงไม่สามารถบูรณาการโครงการและงบประมาณในระดับพื้นที่ได้

5) คนยากจนและผู้ด้อยโอกาสไม่สามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐหรือได้รับบริการไม่เต็มที่ เนื่องจากแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมส่วนใหญ่กำหนดเพียงแต่ประเภทกิจกรรม ไม่ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้กลุ่มคนจนไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่

6) บทบาทของกองทุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนยังมีความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน เนื่องจากอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบต่างกระทรวงกัน รวมทั้งมีความยุ่งยากในการบริหารและเกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน เนื่องจากระเบียบปฏิบัติของแต่ละกองทุนแตกต่างกัน

7) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ชัดเจน ทำให้ยังไม่มี ความชัดเจนในการจัดทำแผนงาน/โครงการหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง และคนในชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนได้อย่างเต็มที่

8) ขาดระบบการติดตามประเมินผล เนื่องจากไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนของโครงการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาความยากจน ขาดความต่อเนื่องในการวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังภาพสรุปในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปปัญหาและความพยายามในอดีตที่ผ่านมา

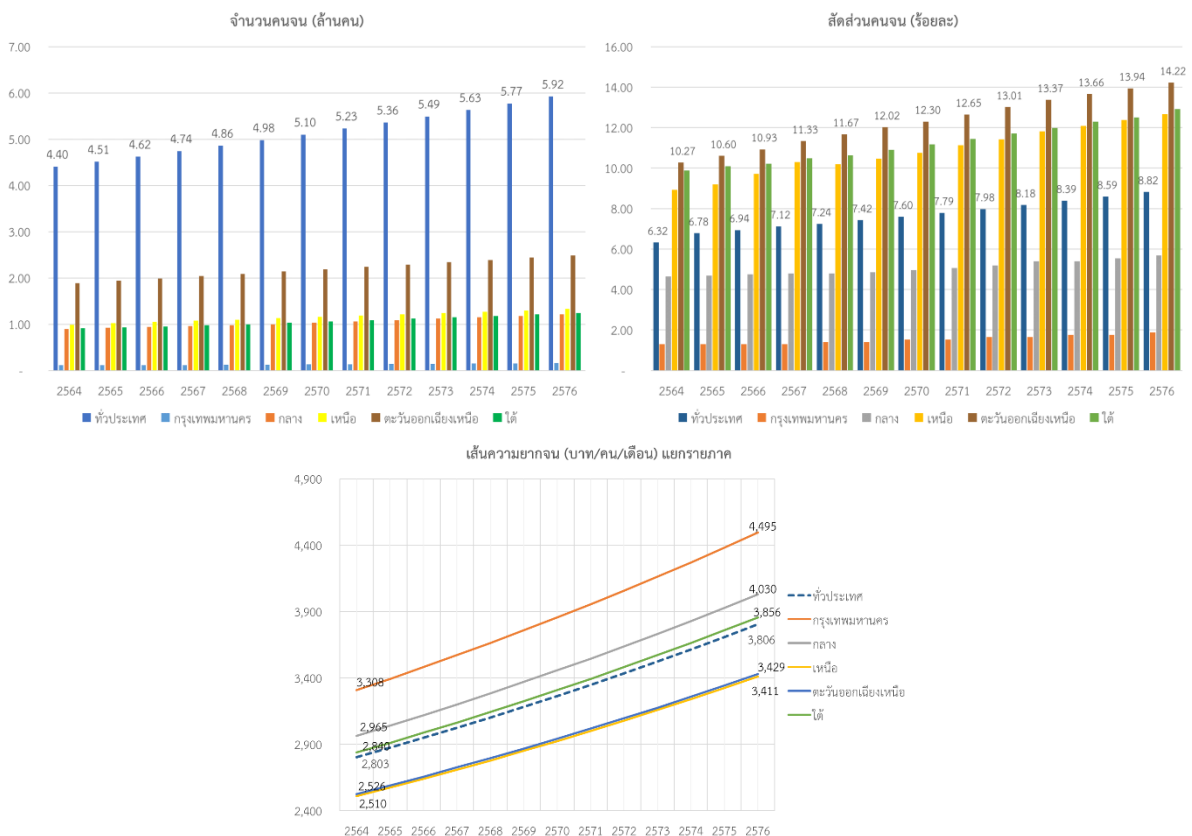
ที่มา : ผู้ศึกษาจัดทำ

2. การคาดการณ์ปัญหาและโอกาสการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต

2.1 ทิศทางในอนาคต

ความยากจนข้ามรุ่นเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เรื้อรังมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต แม้ว่าสัดส่วนคนจนของไทยจะลดลงต่อเนื่อง โดยล่าสุดสัดส่วนคนจนลดลงจาก 6.84 % ในปี 2563 เหลือ 6.32 % ในปี 2564 ข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า ปี 2565 พบว่า คริวเรือนที่มีแนวโน้มจะตกอยู่ในคริวเรือนยากจนข้ามรุ่น มีจำนวนประมาณ 597,248 คริวเรือน หรือประมาณ 15% ของคริวเรือนที่มีเด็กและเยาวชนเป็นสมาชิก ขณะเดียวกันจำนวนของคริวเรือนยากจนข้ามรุ่นยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่งผลให้โอกาสในการหลุดพ้นจากกับดักความยากจนยากยิ่งขึ้น Price Waterhouse Coopers หรือ PwC ได้คาดการณ์ตัวเลขทางเศรษฐกิจของโลกในปี ค.ศ. 2050 (พ.ศ. 2593) โดยอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ของประเทศไทย เฉลี่ยอยู่ที่ 2.6% ต่อปี คณะผู้ศึกษาพิจารณาสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของคริวเรือน จะพบว่าภาพรวมคริวเรือนทั้งประเทศมีความเปราะบางเพิ่มขึ้นประกอบกับหากการแก้ปัญหาความยากจนยังไม่ตรงจุด คาดการณ์จำนวนคนจน สัดส่วนคนจน และรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน ภาพรวมทั่วประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2564-2576 จะปรากฏตามแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 คาดการณ์จำนวนคนจน สัดส่วนคนจน และรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน ระหว่างปี พ.ศ. 2564-2576 แยกรายภาค

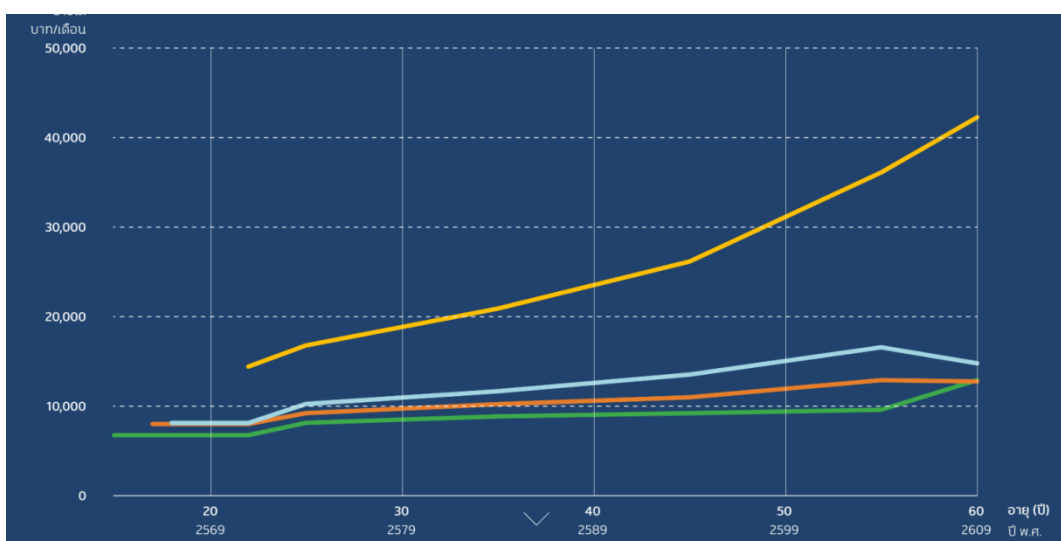
ที่มา : ผู้ศึกษาจัดทำ

ตามแผนภูมิที่ 3 แสดงคาดการณ์ล่วงหน้า 10 ปี แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนและจำนวนคนจนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลปี พ.ศ. 2564 มีคนยากจน 4.40 ล้านคน สัดส่วนคนจนคิดเป็นร้อยละ 6.32 เพิ่มขึ้นเป็น 5.92 ล้านคน สัดส่วนคนจนคิดเป็นร้อยละ 8.82 ในปี พ.ศ. 2576 หากพิจารณาแยกรายภาค คาดการณ์ได้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีจำนวนคนจนมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และ กรุงเทพมหานคร ตามลำดับ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีสัดส่วนคนจน มากที่สุด รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คนจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน อยู่ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคใต้มีรายได้ใกล้เคียงกับเส้นความจนมาก แต่อย่างไรก็ตามแม้แนวโน้มรายได้ของคนจนจะเพิ่มขึ้นจาก 2,803 บาท เป็น 3,806 บาท /คน/เดือน ในอีก 10 ปีข้างหน้า ก็ยังไม่สามารถก้าวข้ามความยากจนได้

จากข้อมูลการขยับฐานะระหว่างคนต่างรุ่นในสังคมไทย โดยธนาคารโลก พบว่า รุ่นพ่อแม่ ซึ่งมีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า รุ่นลูก 49 % แนวโน้มมีการศึกษาต่ำ ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา 34% แนวโน้มมีการศึกษากลาง ระดับประถมศึกษาหรือมัธยม 16% แนวโน้มมีการศึกษาสูง ระดับมหาวิทยาลัย (Global Database on Intergenerational Mobility (GDIM), World Bank, 2020) ทิศทางในอนาคตเป็นไปได้ว่าระดับการศึกษาของพ่อแม่หรือหัวหน้าครัวเรือนจะส่งต่อไปสู่ระดับการศึกษาของลูกได้ ที่เรียกว่า การสืบทอดทุนมนุษย์ข้ามรุ่น หากประเทศไทยยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและทักษะความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคตของเด็ก ๆ รุ่นลูกของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น จะทำให้เด็กกลุ่มนี้ต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานในฐานะแรงงานทักษะ เมื่อเด็ก ๆ เติบโตเป็นผู้ใหญ่โดยไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาที่ต่ำ ไม่มีทักษะ และไม่สามารถทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจใด ๆ ได้ พวกเขาอาจมีคู่สมรสที่ยากจนพอกัน และเมื่อพวกเขามีลูกก็จะส่งต่อเงื่อนไขนี้ให้กับลูก ๆ ซึ่งเติบโตในสภาพที่คล้ายคลึงกัน ทำให้โอกาสในการหลุดพ้นจากครัวเรือนยากจน ข้ามรุ่นเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น การศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการยกระดับทักษะแรงงานเพื่อให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น จากการคำนวณรายได้เฉลี่ยตลอดชีวิตคาดการณ์ที่เด็ก ๆ รุ่นลูกของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นจะได้รับจากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2564 ของสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) เปรียบเทียบแสดงรายได้เฉลี่ยตลอดช่วงอายุ 15 - 60 ปี คาดการณ์ใน 4 กรณี (ปี พ.ศ. 2564 - 2609) พบว่าเด็กที่มีการศึกษาต่ำ รายได้เฉลี่ยตลอดชีวิตคาดการณ์ จะมีรายได้เฉลี่ย 9,136 บาท/เดือน ในขณะที่เด็กที่เรียนจบระดับมัธยม 3 จะมีรายได้เฉลี่ยตลอดชีวิตคาดการณ์ 10,766 บาท/เดือน สูงกว่าเด็กที่มีการศึกษาต่ำถึง 18% และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมีอายุมากขึ้น ส่วนเด็กที่เรียนจบระดับมัธยม 6 จะมีรายได้เฉลี่ยตลอดชีวิตคาดการณ์ 13,118 บาท/เดือน ซึ่งมีส่วนต่างรายได้สูงกว่าเด็กที่มีการศึกษาต่ำถึง 44% และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมีอายุมากขึ้น สำหรับเด็กที่เรียนจบระดับปริญญาตรี จะมีรายได้เฉลี่ยตลอดชีวิตคาดการณ์ 27,132 บาท/เดือน ทำให้มีส่วนต่างรายได้สูงกว่าเด็กที่มีการศึกษาต่ำสูงถึง 197% และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมีอายุมากขึ้น ปรากฏตามแผนภูมิที่ 4 เห็นได้ชัดเจนว่าหากเด็กรุ่นลูกของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา หรือหลุดออก

นอกระบบการศึกษา จะปิดโอกาสในการสร้างแรงงานแห่งอนาคตที่จะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างผลิตและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ รวมทั้งยังทำให้ไม่สามารถเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานอื่นได้ เช่น การรักษาสุขภาพ ความปลอดภัย ความมั่นคงในชีวิต จึงไม่สามารถก้าวพ้นจากครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นได้ ปัญหาความยากจนจะไม่หมดไปจากประเทศไทย

แผนภูมิที่ 4 คำนวณรายได้เฉลี่ยตลอดชีวิตคาดการณ์ที่เด็ก ๆ รุ่นลูกของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นจะได้รับ จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2564

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) คำนวณจากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2564

- กรณีที่ 1 เด็กมีการศึกษาต่ำ
- กรณีที่ 2 เด็กมีการศึกษาระดับมัธยม 3
- กรณีที่ 3 เด็กมีการศึกษาระดับมัธยม 6
- กรณีที่ 4 เด็กมีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย

ปัจจัยเร่งเร้าที่ทำให้การขยายตัวเพิ่มขึ้นของคนจนข้ามรุ่น ได้แก่

1. ผลผลิตทั้งหมดรวมประชาชาติน้อยลง รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลจะลดลง ทำให้ผู้อยู่ในวัยทำงานต้องทำงานมากขึ้น และต้องแบกรับภาระดูแลผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพิ่มขึ้น
2. จำนวนผู้สูงอายุที่มีความพิการเพิ่มขึ้น การจัดสรรทรัพยากรในครัวเรือนและในประเทศต้องนำมาใช้ดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการจัดสวัสดิการ การสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และภาระทางการคลัง
3. กำลังแรงงานลดลง เนื่องจากการลดลงของอัตราการเกิดประกอบกับจำนวนประชากรที่เข้าสู่การเป็นประชากรสูงวัยที่มีจำนวนมากขึ้น
4. การเติบโตทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มทุนและไม่ส่งผ่านมาถึงแรงงาน ทำให้แรงงานไม่มีอำนาจต่อรอง ประเทศไทยยังขาดนโยบายช่วยเหลือและสร้างโอกาสให้กับคนรายได้น้อย

5. ความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมทางโอกาสของคนในสังคมไทย ทั้งวัยเด็ก วัยทำงานและวัยสูงอายุ ในด้านรายได้ การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ การเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการประกอบอาชีพ การเข้าถึงบริการสาธารณสุข การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความสามารถในการใช้งานดิจิทัล

6. ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำไม่คุ้มค่างับต้นทุนการผลิต ทำให้เกษตรกรไม่สามารถยังชีพจากการเพาะปลูก มีปัญหาหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้เกษตรกรขายที่ดิน ขนาดถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรลดลง ขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย

7. ครอบครัวแห่งกลาง (Skipped Generation Family) เด็กในครัวเรือนแห่งกลางจะมีปัญหาด้านการเรียนและนำไปสู่ปัญหาในชีวิตด้านอื่น เช่น ด้านสุขภาพ เด็กผู้หญิงเสี่ยงที่จะมีครอบครัวหรือตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรหรือเสี่ยงต่อการถูกคุกคามทางเพศ เนื่องจากอยู่ในสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ไม่ปลอดภัย ไม่มีอาชีพและรายได้ที่สม่ำเสมอและมั่นคง เป็นแรงงานนอกระบบและเสี่ยงต่อการตกงานอยู่เสมอ

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก และวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายใน ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาคนจนข้ามรุ่น สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4 SWOT ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาคนจนข้ามรุ่น

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<p>1) นายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญและติดตามการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัย โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อให้ทุกคนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง เป้าหมายสำคัญคือการแก้ปัญหาความยากจนแบบพุ่งเป้าแต่ละครัวเรือน</p> <p>2) ประเทศไทยมีเสถียรภาพทางการเมืองที่ดี</p> <p>3) มาตรการรายได้พื้นฐานถ้วนหน้าโดยไม่แบ่งแยกจะช่วยลดจำนวนคนยากจนขั้นรุนแรง ลูกหลานของครอบครัวคนยากจนหรือคนชั้นกลางสามารถมีชีวิตที่ดีขึ้นได้จากรายได้พื้นฐานจากรัฐ และได้รับสวัสดิการพื้นฐานด้านการศึกษา นับตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับอุดมศึกษา</p> <p>4) ประเทศไทยมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการ</p>	<p>1) หน่วยงานราชการแยกส่วนกัน ขาดการแบ่งปันหรือการพัฒนาแบบบูรณาการร่วมกัน</p> <p>2) การออกแบบระบบการศึกษายังไม่มีความแตกต่างไปตามสภาพภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค</p> <p>3) ประชากรจำนวนมากพึ่งพิงการดำรงชีพจากภาคเกษตร จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการพัฒนาทางเศรษฐกิจและกายภาพที่ทำลายสมดุลของสิ่งแวดล้อม เกษตรกรไทยมีรายได้น้อยจากหลายปัจจัย อาทิ ราคาผลผลิตตกต่ำ ไม่สามารถกำหนดกลไกการตลาด ต้นทุนการผลิต</p> <p>4) ระบบบริการสาธารณสุข ขาดมาตรฐานกลาง สวัสดิการสุขภาพพื้นฐาน</p>

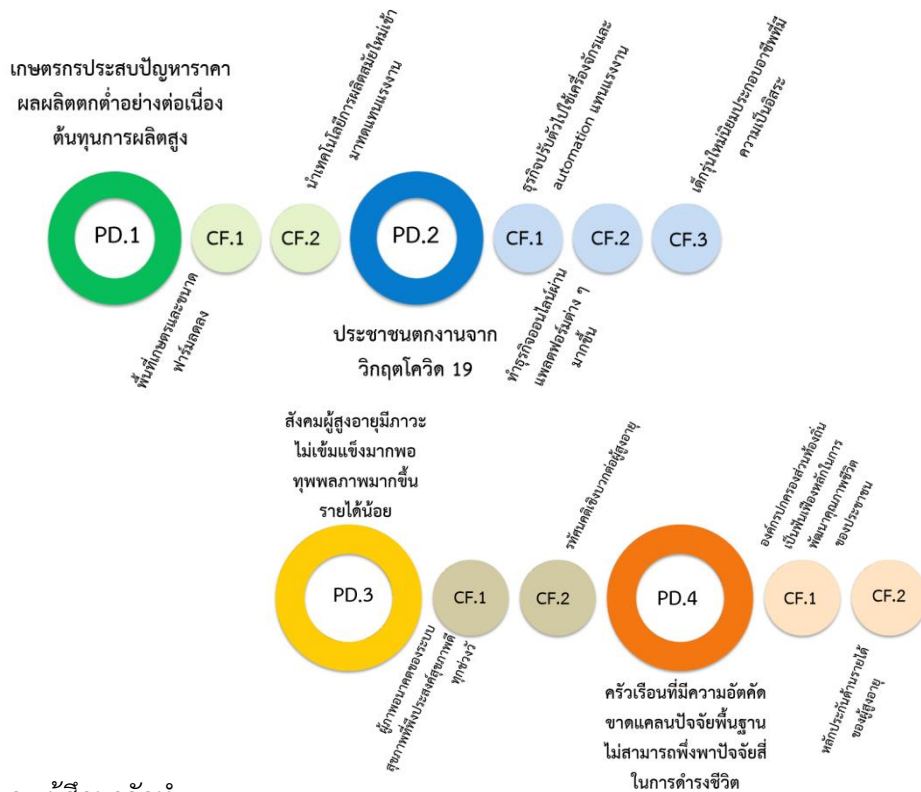
จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
พัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน	5) ภาคประชาสังคมส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเพียงพอและขาดการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เท่าที่ควร
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<p>1) ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566–2570)ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และหมุดหมายการพัฒนาที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม เป็นการบ่งบอกถึงสิ่งที่ประเทศไทยปรารถนาจะพลิกโฉมประเทศสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจ สร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน”</p> <p>2) นำศักยภาพของ Soft Power ทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ชุมชนดั้งเดิมของแต่ละพื้นที่มาช่วยขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความยากจน พร้อมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาต่อยอดในการสร้างอาชีพและรายได้ โดยคำนึงการผลิตที่สอดคล้องตรงกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภค</p>	<p>1) รัฐต้องจัดสรรงบประมาณด้านสวัสดิการและด้านสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น ขณะที่จำนวนวัยแรงงานที่ลดลงจะยังมีผลต่อความสามารถในการเติบโตทางเศรษฐกิจและการจัดเก็บรายได้ของภาครัฐ</p> <p>2) ไม่มีการเชื่อมโยงให้กลุ่มครัวเรือนยากจนมีงานทำมีรายได้ ส่งผลให้ไม่สามารถหลุดพ้นจากกับดักความยากจนข้ามรุ่นได้แม้จะได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพ หรือได้รับการศึกษาแล้วแต่ไม่มีงานทำ</p> <p>3) แรงงานสูงวัยและวัยกลางคนปรับเปลี่ยนทักษะและมีมือแรงงานไม่ทันต่อความต้องการในตลาดที่เปลี่ยนไป จึงมีปัญหาค่าความมั่นคงด้านรายได้</p> <p>4) ค่าครองชีพในเมืองใหญ่เพิ่มสูงขึ้นมาก ราคาที่อยู่อาศัยที่เพิ่มสูงขึ้นมากกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยของคนทั่วไป จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยในอนาคต</p> <p>5) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดปัญหาสุขภาพเพิ่มขึ้น มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ไม่เพียงพอต่อการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว</p>

2.2 Potential Demand และแนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต

1. เกษตรกรประสบปัญหาราคาสินค้าผลผลิตตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ต้นทุนการผลิตสูง แนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต คือ พื้นที่เกษตรและขนาดฟาร์มลดลง นำเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่เข้ามาทดแทนแรงงาน
2. ประชาชนตกงานจากวิกฤตโควิด 19 แรงงานกลุ่มรายได้น้อย อาทิ เป็นลูกจ้าง รับจ้างทั่วไป ค่าขายหาบเร่แผงลอย เป็นอาชีพที่ปรับเปลี่ยนสถานที่ทำงานได้ยาก มีโอกาสที่จะตกงาน ถูกให้พักงาน แนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต คือ ธุรกิจปรับตัวไปใช้เครื่องจักรและ Automation แทนแรงงานทำธุรกิจออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ มากขึ้น เด็กรุ่นใหม่นิยมประกอบอาชีพที่มีความเป็นอิสระ
3. สังคมผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไม่เข้มแข็งมากพอ มีความพิการมากขึ้น รายได้น้อย แนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต คือ ภาพอนาคตของระบบสุขภาพที่พึ่งประสงค์สุขภาพดีทุกช่วงวัย ทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ
4. คริวเรือมีความอึดอัด ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน ไม่สามารถพึ่งพาปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง แนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นฟันเฟืองหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน หลักประกันด้านรายได้ของผู้สูงอายุ

สรุป Potential Demand และแนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต ปรากฏตามแผนภูมิที่ 5

แผนภูมิที่ 5 Potential Demand (PD.) และแนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต (Challenges in the Future, CF.)

ที่มา : ผู้ศึกษาจัดทำ

การศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของต่างประเทศ ที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาความยากจน ที่ควรศึกษาเรียนรู้และนำมาปรับใช้ ปรากฏตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตัวอย่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาความยากจน

แนวทางในการแก้ปัญหา	สาธารณรัฐประชาชนจีน	บังคลาเทศ	ซิลี จอร์เจีย ฟิลิปปินส์ และตุรกี
นโยบาย/แนวคิด/ วิธีการ	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายลดความยากจนอย่างตรงจุด - สร้างฐานข้อมูลระดับท้องถิ่นและระดับชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> - สินเชื่อขนาดย่อม ใ้กู้เงินโดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันสำหรับผู้ประกอบการหรือชาวบ้านที่ยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างฐานข้อมูลระดับชาติของคนจน เพื่อใช้เป็นฐานเดียว ในการพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาคอนยากจนได้อย่างตรงจุด
การบริหารจัดการ/ กลยุทธ์/การปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคอนยากจนระดับชาติ กระจายความรับผิดชอบไประดับมณฑลและท้องถิ่น - วิเคราะห์เชิงลึกถึงสาเหตุความต้องการ และจัดทำแผนการพัฒนา ติดตามให้พ้นจากความยากจนอย่างใกล้ชิด - มีการให้รางวัล ให้โอกาสความก้าวหน้าในการทำงานเป็นพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งธนาคารเพื่อคนจน “Grameen Bank” เพื่อช่วยเหลือคนจนระดับรากหญ้าให้สามารถกู้เงินได้ง่าย อัตราดอกเบี้ยไม่สูงนัก เปิดโอกาสให้คนจนร่วมเป็นเจ้าของ ด้วยการฝากเงินในลักษณะของการถือหุ้น และเลือกตัวแทนเข้าร่วมบริหาร 	<ul style="list-style-type: none"> - สํารวจ คัดกรอง ให้ได้คนยากจนที่แท้จริงที่ต้องการความช่วยเหลือเพื่อวางแผนความช่วยเหลือและจัดสรรทรัพยากรในการให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

2.3 สรุปการคาดการณ์ทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต

ทิศทางในอนาคตเป็นไปได้ว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนจะส่งต่อไปสู่ระดับการศึกษาของลูกได้ (การสืบทอดทุนมนุษย์ข้ามรุ่น) หากรุ่นลูกของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นหลุดออกนอกระบบการศึกษา จะปิดโอกาสในการสร้างแรงงานแห่งอนาคตที่จะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างผลผลิตและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็อาจมีคู่สมรสที่ยากจนพอกัน และเมื่อมีลูกก็จะส่งต่อเงื่อนไขนี้ให้กับรุ่นลูกที่จะเติบโตในสภาพที่คล้ายคลึงกัน ประกอบกับมีปัจจัยเร่งเร้าที่ทำให้การขยายตัวเพิ่มขึ้นของคนจนข้ามรุ่นได้แก่ จำนวนผู้สูงอายุที่ทุพพลภาพเพิ่มขึ้น การขาดแคลนกำลังแรงงาน การเติบโตทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มทุนและไม่ส่งผ่านมาถึงแรงงาน ความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมไทย เกษตรกรประสบปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ หนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ครอบครัวยากจน

ประเทศไทยจึงต้องแก้ปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาและการหลุดออกนอกระบบการศึกษา เพื่อสร้างแรงงานที่มีทักษะที่จะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างผลผลิตและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ และส่งเสริมการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น อันจะทำให้สามารถก้าวพ้นจากครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นได้และปัญหาความยากจนจะหมดไปจากประเทศไทยไปในที่สุด

3. แนวทางแก้ปัญหา และ/หรือ การพัฒนา

3.1 สรุปการเชื่อมโยงผลวิเคราะห์อดีตถึงปัจจุบัน และทิศทางของปัญหา

ถึงแม้ว่าหลายปีที่ผ่านมาทุกรัฐบาลจะพยายามแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ยากจนสามารถเข้าถึงทรัพยากร รวมทั้งบริการของรัฐได้อย่างทั่วถึง ภายใต้นโยบายประชานิยมผ่านโครงการต่าง ๆ อาทิ กองทุนหมู่บ้าน 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ 30 บาทรักษาทุกโรค ลงทะเบียนคนจน บัตรคนจนหรือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่อาจไม่ใช่ผลสำเร็จของการแก้ปัญหาความยากจน โดยปัจจัยสำคัญมาจากการกระจายผลประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ทั่วถึง รายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้ถูกจัดสรรให้แก่ประชากรทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม และมีคนจนที่ยังคงติดอยู่ในกับดักความยากจนอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นผลกระทบมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด - 19) ที่ทำให้ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวและนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนที่ผ่านมาประสบปัญหาที่สำคัญ คือ ขาดกลไกระดับชาติที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการแก้ไขปัญหาความยากจน การบริหารจัดการขาดเอกภาพไม่สามารถแก้ไขปัญหาในลักษณะเป็นองค์รวมได้ เป็นการแก้ไขปัญหาแบบมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเฉพาะเรื่องมากกว่าการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการกระจายรายได้ ขาดการบูรณาการโครงการและงบประมาณในระดับพื้นที่ คนยากจนและผู้ด้อยโอกาสไม่สามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐหรือได้รับบริการไม่เต็มที่ บทบาทของกองทุนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนยังมีความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน ไม่มีความชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง และคนในชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม และขาดระบบการติดตามประเมินผล ขาดความต่อเนื่องในการวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

รัฐบาลปัจจุบันได้ดำเนินการตามนโยบาย 1 ชำราชากร รับผิดชอบ 1 ครัวเรือนยากจน ซึ่งนำแนวทางแก้ปัญหาความยากจนแบบตรงจุด (Targeted Poverty Alleviation; TPA) ของประเทศจีนมาปรับใช้ โดยมีระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) เป็นข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ในการชี้เป้าที่สามารถใช้ระบุปัญหาความยากจนในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น/ท้องที่ จังหวัด ประเทศ หรือปัญหาความยากจนรายประเด็น สามารถช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องบริหารจัดการพัฒนาคนได้ตลอดในทุกช่วงวัย ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่มากขึ้นและสามารถออกแบบนโยบาย หรือโครงการที่ตรงกับความต้องการหรือสภาพปัญหาได้ เป็นการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลปี 2565 จากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า พบว่า มีครัวเรือนยากจนที่มีแนวโน้มจะส่งต่อความยากจนข้ามรุ่นไปยังลูกหลาน อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มากที่สุด รองลงมาเป็นภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ชายแดน และภาคตะวันออก ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากดัชนีความยากจนหลายมิติ (MPI) จำนวน 4 มิติ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา และด้านรายได้ จังหวัดที่มีจำนวนครัวเรือนยากจน

ข้ามรุ่นที่ตกเกณฑ์ตัวชี้วัดในแต่ละมิติเป็นอันดับต้นของแต่ละภาค ดังนี้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดบุรีรัมย์ และอุดรธานี) ภาคใต้ (จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา) ภาคใต้ชายแดน (ปัตตานี) ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่) ภาคกลาง (จังหวัดกาญจนบุรีและลพบุรี) และภาคตะวันออก (จังหวัดสระแก้วและจังหวัดฉะเชิงเทรา) โดยทั้ง 11 จังหวัด มีปัญหาหลักเรื่องการเก็บออมเงินมากที่สุดในมิติรายได้ และรองลงมาคือการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ความสามารถอ่านเขียนภาษาไทยและคิดเลขอย่างง่ายในมิติการศึกษา Potential Demand (PD.) และแนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต 1) แรงงานกลุ่มรายได้น้อยตกงานจากวิกฤตโควิด 19 แนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต คือ ธุรกิจปรับตัวไปใช้เครื่องจักรและ Automation แทนแรงงาน ทำธุรกิจออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ มากขึ้น เด็กรุ่นใหม่นิยมประกอบอาชีพที่มีความเป็นอิสระ 2) เกษตรกรประสบปัญหาราคาสินค้าผลผลิตตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ต้นทุนการผลิตสูง แนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต คือ พื้นที่เกษตรและขนาดฟาร์มลดลง นำเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่เข้ามาทดแทนแรงงาน 3) สังคมผู้สูงอายุที่มีภาวะไม่เข้มแข็งมากพอ ทูพพลภาพมากขึ้น รายได้น้อย แนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต คือ ภาพอนาคตของระบบสุขภาพที่พึ่งประสงค์สุขภาพดีทุกช่วงวัย ทักษะคิดเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ 4) ครัวเรือนมีความอึดอัด ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน ไม่สามารถพึ่งพาปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง แนวโน้มที่จะเป็นไปและความท้าทายในอนาคต คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นฟันเฟืองหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน หลักประกันด้านรายได้ของผู้สูงอายุ

3.2 เป้าหมายหลักที่ต้องบรรลุ

3.2.1 ข้อมูลและเหตุผลเพื่อสนับสนุนความเหมาะสมของเป้าหมายหลัก

เนื่องจากครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น คือ ครัวเรือนที่มีเด็กและเยาวชนอายุ 0 - 18 ปี ซึ่งมีโอกาสที่จะส่งต่อความยากจนและ ความขัดสนไปยังรุ่นลูกหลาน ประเมินจากความขัดสนด้านรายได้หรือ มิติอื่นๆ ที่มีใ้รายได้ โดยมีความขัดสนอย่างน้อยอย่างใดอย่างหนึ่งจาก 4 มิติ ดังต่อไปนี้ ได้แก่ มิติด้านสุขภาพ เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ถึง 2,500 กรัม หรือเด็ก 0 - 12 ปี ได้รับวัคซีนไม่ครบ มิติด้านสภาพแวดล้อม ไม่มีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย หรือขาดแคลนน้ำสะอาดสำหรับบริโภค มิติด้านการศึกษา เด็กขาดการเตรียมพร้อมก่อนวัยเรียน ไม่ได้รับ การศึกษาภาคบังคับ หรือไม่ได้เรียนต่อชั้น ม.4 หรือเทียบเท่า หรือมีคนในครัวเรือนที่ไม่มีงานทำ ไม่ได้รับการฝึกอาชีพ หรือขาดทักษะในการ อ่าน เขียน และคิดเลขอย่างง่าย และมิติด้านความมั่นคงทางการเงิน รายได้ครัวเรือนต่ำกว่า 38,000 บาท/คน/ปี หรือไม่มีเงินออม คณะผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการแก้ปัญหาคนจนข้ามรุ่นจะต้องทำให้ครัวเรือนข้ามรุ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีสุขภาพดี จึงได้กำหนดเป้าหมายหลักระยะ 5 ปี ดังนี้

เป้าหมายหลัก 5 ปี

“รายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่า 300,000 บาท ต่อปี”

ซึ่งเป้าหมายหลัก รายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่า 300,000 บาท ต่อปี หมายถึง ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นที่มีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 300,000 บาท ต่อปี หรืออย่างน้อย 25,000 บาท ต่อเดือน โดยการสนับสนุนครัวเรือนยากจนให้เข้าถึงการศึกษาและการพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ตลอดจนสร้างความคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสม

3.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายหลักและแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

เป้าหมายหลัก รายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่า 300,000 บาท ต่อปี มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งหวังให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดย สัมพันธ์และสอดคล้องใน 2 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ได้เน้นในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน และการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนา ที่ให้ความสำคัญที่ครอบคลุมทั้งใน ส่วนของการพัฒนาทุนมนุษย์ และปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม โดยมีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ได้เน้นการตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืนโดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยมีเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง 2 เป้าหมาย ได้แก่ สร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และกระจายศูนย์กลาง ความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ

สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ในประเด็นการพัฒนา ดังนี้

1) **ประเด็นการเกษตร** มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มผลิตภัณท์มวลรวมในประเทศในสาขาเกษตรและผลิต ภาพการผลิตของภาค แผนย่อย เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เพื่อให้สินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ผ่าน การพัฒนาและต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ซึ่งครอบคลุมสินค้าเกษตรและผลิตภัณท์ ทางการเกษตรที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะพื้นที่ และแผนย่อย เกษตรปลอดภัย สนับสนุนการบริหารจัดการฐาน ทรัพยากรทางเกษตรและระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกร ชุมชน ท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการ ให้เข้าถึงแหล่งทุน และสามารถผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีคุณภาพมาตรฐาน

2) **ประเด็นการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม** ให้ความสำคัญกับการปลูกฝัง ค่านิยมวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ แฝงย่อย ปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่พัฒนาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม การมัธยัสถ์ อดออม ซื่อสัตย์และดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างเสริมให้สถาบัน ครอบครัวเข้มแข็งและอบอุ่น และแฝงย่อย สร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางศาสนาเพื่อเผยแพร่หลักคำสอนที่ดี ส่งเสริมกิจกรรมและการนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน

3) **ประเด็นการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต** การพัฒนาคน เชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีทักษะความรู้ เป็นคนดี มีวินัย เรียนรู้ได้ด้วยตนเองในทุกช่วงวัย มีความรอบรู้ทางการเงิน มีความสามารถในการวางแผนชีวิตและการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมและความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า แฝงย่อย การพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์จนถึงปฐมวัย การพัฒนาวัยเรียน/วัยรุ่น การพัฒนาและยกระดับศักยภาพแรงงาน และการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ

4) **ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้** ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างและยกระดับ การพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอด แฝงย่อย ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานมีทักษะการเรียนรู้ และทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตดีขึ้น

5) **ประเด็นการเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี** มีเป้าหมายให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีขึ้นและมีความเป็นอยู่ดีขึ้นเพิ่มขึ้น แฝงย่อย การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะและการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยง การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาวะที่ดี และการกระจายบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

6) **ประเด็นการเสริมสร้างพลังทางสังคม** เป็นกลไกในการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการร่วมแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการระดับพื้นที่ รวมถึงการดำเนินการให้ประชากรไทยมีการเตรียมการก่อนเป็นผู้สูงอายุ นำไปสู่การเป็นผู้สูงวัยที่มีคุณภาพและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แฝงย่อย การเสริมสร้างทุนทางสังคม เน้นการเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการรวมตัวของประชากรกลุ่มต่าง ๆ และ การรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก

7) **ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก** มีเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อให้รายได้ของประชากรกลุ่มรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอย่างกระจายและอย่างต่อเนื่อง ผ่านการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง แฝงย่อย การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้ผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มประชากรรายได้ต่ำสุดมีความสามารถในการบริหารจัดการหนี้สินได้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

8) **ประเด็นความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม** เพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับการคุ้มครองและมีหลักประกันทางสังคมเพิ่มขึ้น แฝงย่อย การคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐานและหลักประกันทางเศรษฐกิจ สังคม และ

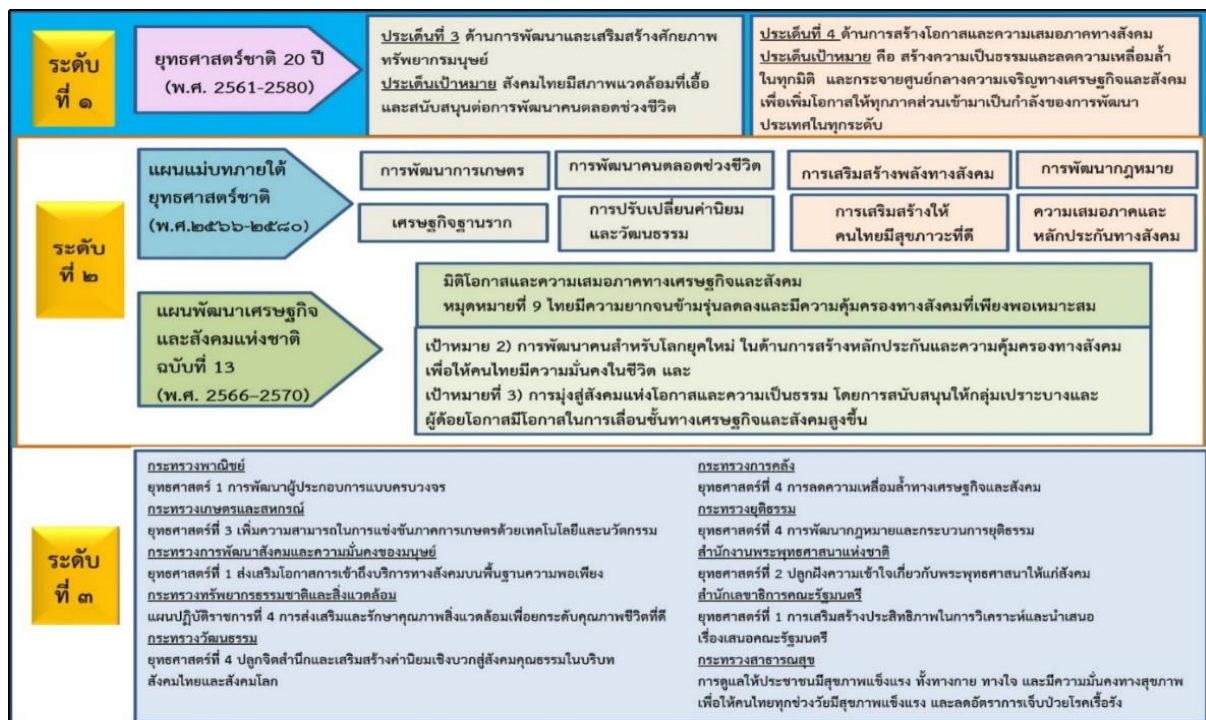
สุขภาพ ให้คนไทยทุกคนโดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางได้รับการคุ้มครองและมีหลักประกันทางสังคมเพิ่มขึ้น และมาตรการแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะกลุ่ม

9) **ประเด็นการพัฒนานโยบายและกระบวนการยุติธรรม** เพื่อให้กฎหมายไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชน ประชาชนในวงกว้าง แพลนย่อย การพัฒนานโยบาย โดยเน้นการดำเนินการปรับปรุง แก้ไข ยกเลิกกฎหมายให้มีเท่าที่จำเป็น และสอดคล้องบริบทและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ และการพัฒนากระบวนการยุติธรรม มีเป้าหมายเพื่อให้การอำนวยความสะดวกมีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทิวถึง เป็นธรรม

10) **ประเด็นการเติบโตอย่างยั่งยืน** เพื่อปรับสภาพแวดล้อมของประเทศให้มีคุณภาพดีขึ้นอย่างยั่งยืน สนับสนุนการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แพลนย่อย การจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล มีเป้าหมายเพื่อจัดการมลพิษที่แหล่งกำเนิด

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ในมิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม หมายเหตุที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม เป้าหมาย 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ในด้านการสร้างหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมเพื่อคนไทยมีความมั่นคงในชีวิต และเป้าหมาย 3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม โดยการสนับสนุนให้กลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาสมีโอกาสในการเลื่อนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคมสูงขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น

แผนภูมิที่ 6 ความเชื่อมโยงแผนระดับต่าง ๆ กับรูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน

ที่มา : ผู้ศึกษาจัดทำ

3.3 เป้าหมายรองเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหลัก

เป้าหมายรอง ที่จะนำไปสู่เป้าหมายหลัก 5 ปี “รายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่า 300,000 บาท ต่อปี” มีจำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่

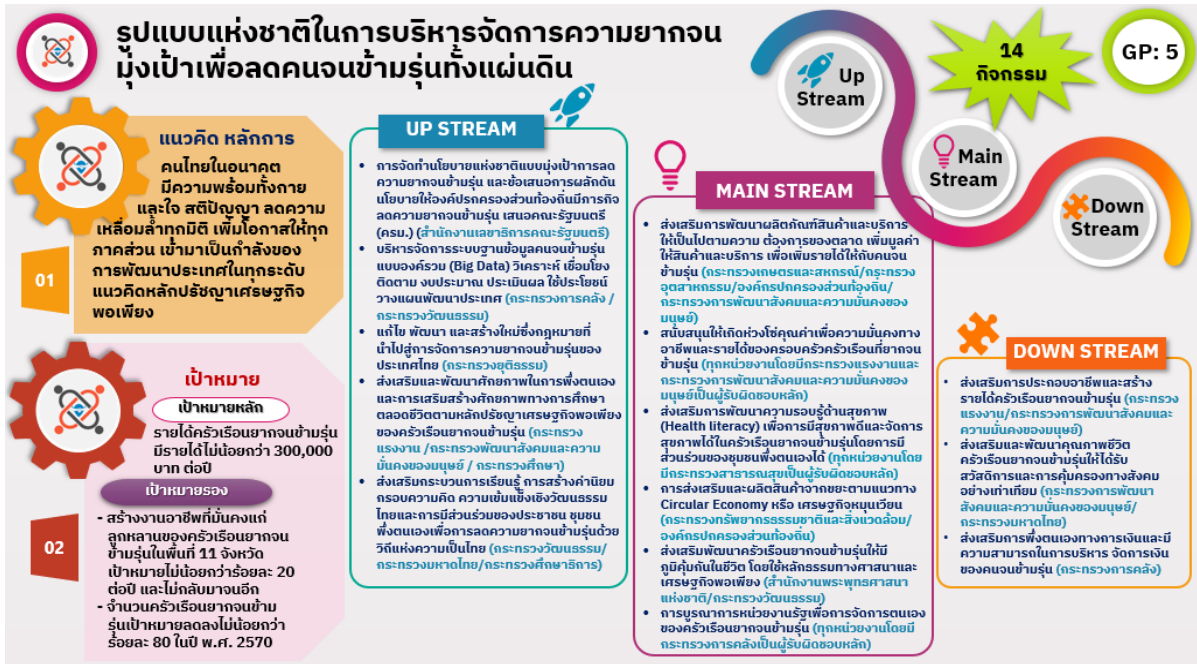
เป้าหมายรองที่ 1 จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ใน พ.ศ. 2570 การทำให้จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายลดลง ได้แก่ มีนโยบายแห่งชาติแบบมุ่งเป้าการลดความยากจนข้ามรุ่น นโยบายสวัสดิการรัฐแบบมุ่งเป้าครัวเรือนยากจน ปรับปรุงแก้ไขและออกกฎหมายใหม่ที่เอื้อต่อการจัดการความยากจนข้ามรุ่น มีการบูรณาการหน่วยงานรัฐและใช้ข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) ช่วยแก้ปัญหาได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่มากขึ้น จัดทำ Data Mining ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเชื่อมโยงทุกกระบวนการงบประมาณ แผนงาน โครงการ มุ่งเป้าครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นครบทุกมิติ ออกแบบมาตรการอย่างเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น (Tailor-made) มอบหมายผู้ดูแลและติดตามผลระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคมอย่างเท่าเทียม ให้มีภูมิคุ้มกันในชีวิต โดยแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรม โดยใช้หลักธรรมทางศาสนาและหลักเศรษฐกิจพอเพียง คนจนข้ามรุ่นสามารถบริหารจัดการเงินจนทำให้มีเงินออม มีกองทุนการออมทุกช่วงวัย และส่งเสริมการออมสำหรับวัยเกษียณ รวมไปถึงการส่งเสริมให้ความรู้ด้าน Financial Literacy

เป้าหมายรอง 2 สร้างงานอาชีพที่มั่นคงแก่ลูกหลานของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นในพื้นที่ 11 จังหวัด เป้าหมายไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี และไม่กลับมาจนอีก ได้แก่ มีศักยภาพทางการศึกษาตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษา ระบบการศึกษาแบบมีทางเลือก ส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้และมีห่วงโซ่คุณค่าเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและรายได้ของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น สนับสนุนปัจจัยสี่ สามารถเพิ่มมูลค่าให้สินค้าและบริการ พัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการให้ตรงตามความต้องการของตลาดและมีการจดทะเบียนเป็น GI เกิดกระบวนการเรียนรู้ การสร้างค่านิยม กรอบความคิด ความเข้มแข็งเชิงวัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนพึ่งตนเองด้วยวิถีแห่งความเป็นไทย ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) มีสุขภาพดีและจัดการสุขภาพได้ จากการมีอาชีพที่มั่นคงและรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

3.4 แนวทางบรรลุเป้าหมายรอง (Blueprint for change)

เมื่อพิจารณาเป้าหมายหลัก เป้าหมายรองแล้ว สามารถระบุกิจกรรมตามรูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน 2 เป้าหมายรอง มีกิจกรรมทั้งหมด 14 กิจกรรม มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (Value Chain) ปรากฏตามภาพที่ 2

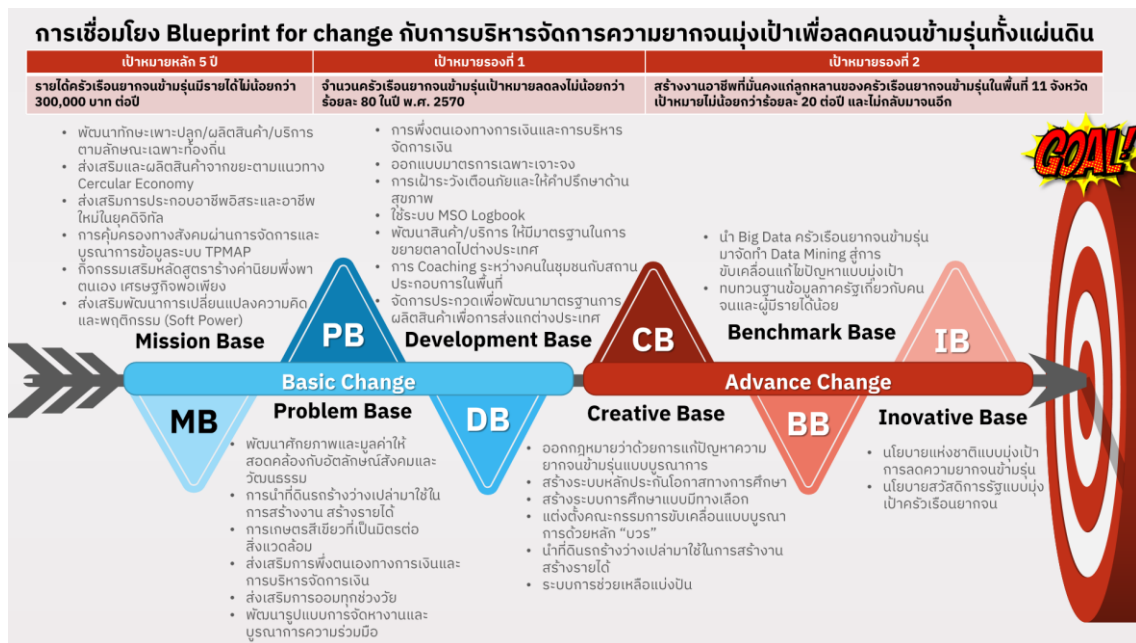
ภาพที่ 2 ความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (Value Chain)

ที่มา : ผู้ศึกษาจัดทำ

คณะผู้ศึกษาได้เชื่อมโยง Blueprint for change กับกรอบการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน ปรากฏตามภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การเชื่อมโยง Blueprint for change กับกรอบการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน

ที่มา : ผู้ศึกษาจัดทำ

ความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (Value Chain) เพื่อให้บรรลุในแต่ละเป้าหมายรอง โดยมีแนวทางการดำเนินการตามกิจกรรมทั้งหมด 14 กิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

เป้าหมายรองที่ 1 จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ใน พ.ศ. 2570 ประกอบด้วย

1.1 กิจกรรมที่ 1 การจัดทำนโยบายแห่งชาติแบบมุ่งเป้าการลดความยากจนข้ามรุ่น และข้อเสนอการผลักดันนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจลดความยากจนข้ามรุ่นเสนอคณะรัฐมนตรี โดยดำเนินการดังนี้

1.1.1 รวบรวมนโยบาย/กิจกรรมของทุกหน่วยงานเพื่อจัดทำเป็นนโยบายภาพรวมเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ มีการกำหนดตัวชี้วัดบังคับกับหัวหน้าส่วนราชการระดับกรม ผู้ว่าราชการจังหวัด และกำหนดระบบการติดตาม/รายงานผลที่ชี้เป้ารายจังหวัดสะท้อนการบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัด และนายกรัฐมนตรีรับผิดชอบการแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนต่อรัฐสภาเป็นประจำทุกปี

1.1.2 จัดนโยบายสวัสดิการรัฐแบบมุ่งเป้าครัวเรือนยากจน เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวยากจนข้ามรุ่น เพื่อสร้างงานสร้างอาชีพให้มีรายได้ไม่น้อยกว่า 25,000 บาทต่อเดือน จัดทำรูปแบบในการพัฒนาโดยเน้นคนจนในครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาตนเองตามศักยภาพและความเหมาะสมในเชิงพื้นที่ เป็นรายครัวเรือน

1.2 กิจกรรมที่ 2 บริหารจัดการระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นแบบองค์รวม โดยดำเนินการดังนี้

1.2.1 นำ Big Data มาจัดทำ Data Mining ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นออกแบบการจัดการแบบมุ่งเป้าแก้ไขปัญหาให้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเชื่อมโยงตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจะหลุดพ้นความยากจน กำหนดเป็นนโยบายแห่งชาติในการนำเป้าหมายนี้สู่การขับเคลื่อนเชื่อมโยงชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบ Tailor-made

1.2.2 บูรณาการแผนงาน โครงการ งบประมาณ มุ่งเป้าครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นครบทุกมิติ มอบหมายผู้ดูแลและติดตามผลจนกว่าจะพ้นจนเสนอรูปแบบแห่งชาติในการแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมุ่งเป้าพื้นที่เป้าหมาย 11 จังหวัดและขยายไปทั่วประเทศ และมีระบบติดตามการดำเนินการตามรูปแบบแห่งชาติรายครัวเรือนทุกครัวเรือนร้อยละ 100 ทุกปี

1.3 กิจกรรมที่ 3 แก้ไข พัฒนา และสร้างใหม่ซึ่งกฎหมายที่นำไปสู่การจัดการความยากจนข้ามรุ่นของประเทศไทย โดยดำเนินการดังนี้

1.3.1 ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเพื่อลดข้อจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้มีการจำแนกประเภทที่ดินเพื่อนำไปสู่การวางแผนการอนุญาตการใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

1.3.2 แก้ไขพัฒนาระเบียบกรมกิจการเด็กและเยาวชน ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พ.ศ. 2562 เพื่อแก้ปัญหาการจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดที่เข้าไม่ถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง

1.3.3 ออกกฎหมายว่าด้วยการแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบบูรณาการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และชุมชน เป็นการออกกฎหมายใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อกระจายอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรให้ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของเอกชนและชุมชน

1.4 กิจกรรมที่ 4 การบูรณาการหน่วยงานรัฐเพื่อการจัดการตนเองของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น โดยดำเนินการดังนี้

1.4.1 ออกแบบมาตรการอย่างเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น (Tailor-made) ร่วมกันโดยการบูรณาการงบประมาณ แผนงาน กิจกรรม หน่วยงานรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งทรัพยากรไปถึงและมีมาตรการที่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละครัวเรือน แต่ละพื้นที่

1.5 กิจกรรมที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้ได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคมอย่างเท่าเทียม โดยดำเนินการดังนี้

1.5.1 บูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ โดยใช้ระบบ MSO Logbook (ระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์) เป็นฐานในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตและจัดระบบสวัสดิการครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น เพื่อผลักดันให้ครัวเรือนยากจนเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ และร่วมกันกำหนดทิศทางนโยบายในการส่งเสริมสิทธิ สวัสดิการ

1.5.2 การคุ้มครองทางสังคมให้แก่ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นผ่านการจัดการและบูรณาการข้อมูลครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นจากทุกหน่วยงาน โดยใช้ข้อมูลจากระบบ TPMPAP เพื่อส่งต่อข้อมูลไปยังในระดับพื้นที่ ลงพื้นที่ตรวจสอบการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ ครอบคลุมทั้ง 5 มิติ ประกอบด้วย ด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านรายได้ ด้านการศึกษา และด้านการเข้าถึงบริการของภาครัฐอย่างเหมาะสม รวมทั้ง มีการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้อย่างทั่วถึง

1.6 กิจกรรมที่ 6 ส่งเสริมการพึ่งตนเองทางการเงินและมีความสามารถในการบริหาร จัดการเงินของคนจนข้ามรุ่น โดยดำเนินการดังนี้

1.6.1 ส่งเสริมการพึ่งตนเองทางการเงินและมีความสามารถในการบริหารจัดการเงิน (Financial Literacy) เพื่อวางแผนก้าวข้ามความยากจนอย่างมีเป้าหมายของคนจนข้ามรุ่น

1.6.2 ส่งเสริมการออมทุกช่วงวัยจูงใจให้มีการออมเงินให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อการศึกษาจูงใจโดยภาครัฐสมทบ ส่งเสริมการออมเพื่อวัยเกษียณโดยภาครัฐสมทบในอัตราที่สูงขึ้นกว่าปัจจุบันและเหมาะสมกับการยังชีพในยามชรามากขึ้น

1.6.3 แหล่งเงินทุนเฉพาะกิจสนับสนุนการกู้ยืมที่ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นสามารถเข้าถึงได้

1.7 กิจกรรมที่ 7 ส่งเสริมพัฒนาครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้มีภูมิคุ้มกันในชีวิต โดยดำเนินการดังนี้

1.7.1 แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรม แบบบูรณาการทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ด้วยหลัก “บวร” มีคณะสงฆ์ ผู้นำทางศาสนาเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก และใช้วัด ศาสนสถาน เป็นศูนย์กลางหลักในการจัดกิจกรรม เพื่อนำสู่การสอนและอบรมจนทำให้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น มีภูมิคุ้มกันในชีวิตโดยใช้หลักธรรมทางศาสนาและเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ระยะเวลา มุ่งเป้าที่ครัวเรือนยากจนในชุมชน/หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ในจังหวัดเป้าหมาย 11 จังหวัด และขยายให้ครอบคลุมครบทุกจังหวัด ช่วยให้ครัวเรือนยากจนก้าวพ้นจากความยากจนอย่างยั่งยืน

เป้าหมายรองที่ 2 สร้างงานอาชีพที่มั่นคงแก่ลูกหลานของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นในพื้นที่ 11 จังหวัด เป้าหมายไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี และไม่กลับมาจนอีก

2.1 กิจกรรมที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเสริมสร้างศักยภาพทางการศึกษาตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น โดยดำเนินการดังนี้

2.1.1 สร้างระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษาให้เด็กในครอบครัวยากจนให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะส่งผลถึงรายได้จากการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษาและส่งผลถึงโอกาสหลุดออกจากความยากจนข้ามรุ่น

2.1.2 สร้างระบบการศึกษาแบบมีทางเลือกที่จัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทุกคนเข้าถึงได้อย่างเสมอภาค ตอบโจทย์ความต้องการที่แตกต่างกันรายบุคคล เรียนแล้วได้วุฒิ ได้งาน ได้เงิน เพื่อแก้ปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษาและระบบสังคม

2.1.3 จัดให้มีกลไกในระดับพื้นที่เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านความร่วมมือของปราชญ์ชาวบ้านและหน่วยงานรัฐในพื้นที่ในการส่งเสริมความรู้และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้เบื้องต้น ภาครัฐผลักดันส่งเสริมให้เอกชน ชุมชน จัดให้มีระบบการช่วยเหลือและแบ่งปันให้กับครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นที่เป็นเป้าหมาย เช่น การรับสมาชิกของครัวเรือนยากจนเป้าหมายเข้าทำงาน การหาทุนการศึกษาให้กับสมาชิกครัวเรือนยากจน การให้ยืมเครื่องมือในการประกอบอาชีพ การแลกเปลี่ยนทรัพยากรเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ตลอดจนการนำมรดกหย่อนภาษี การให้สิทธิผลประโยชน์ด้านสังคม การมอบรางวัลให้กับภาคธุรกิจที่นำแผนการบริหารจัดการครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นแห่งชาติไปขับเคลื่อน จัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรม เป็นต้น

2.2 กิจกรรมที่ 2 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การสร้างค่านิยม กรอบความคิด ความเข้มแข็งเชิงวัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนพึ่งตนเองเพื่อการลดความยากจนข้ามรุ่นด้วยวิถีแห่งความเป็นไทย โดยดำเนินการดังนี้

2.2.1 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำแผนด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ต้นทุนทางวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การยกระดับการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อตอบสนองเศรษฐกิจพึ่งพาตนเองของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมาย

2.2.2 สร้างค่านิยมพึ่งพาตัวเอง เศรษฐกิจพอเพียง รมรณรงค์การออมทรัพย์ การเรียนรู้หลักการและปัญหาทางการเงิน เพื่อปรับทัศนคติเชิงบวกและสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาเพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจน โดยให้ความร่วมมือกับภาครัฐด้วยการพึ่งพาตนเอง การสร้างคุณค่าและเป็นประโยชน์กับประเทศชาติแทน ค่านิยมการรอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ หรือ เสพติตรัฐสวัสดิการ ให้กับครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมาย แบบหวังผลและมีการรายงานผลเป็นประจำทุกปีเพื่อไม่เป็นภาระทางการคลังกับงบประมาณแผ่นดิน

2.2.3 ส่งเสริมการสร้างสรรค่นวัตกรรมพื้นบ้านท้องถิ่นไทยและจัดการประกวดเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกต่างประเทศ เพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและเชื่อมโยงครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายในการนำไปสู่กระบวนการพัฒนาอาชีพและรายได้แบบห่วงโซ่

2.2.4 สร้างเครือข่ายพหุภาคี ประกอบด้วย องค์กร ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ส่งเสริมค่านิยมสังคมคุณธรรม จริยธรรมผ่านหลักศาสนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนข้ามรุ่นเพื่อแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีและปลูกจิตสำนึกในระดับชุมชน จัดให้มีองค์กรเฉพาะกิจในการบูรณาการ แก้ไขปัญหาความยากจนแบบรวมศูนย์มีการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ ความต่อเนื่องของการ แก้ไขปัญหาหารายครัวเรือน มีพี่เลี้ยงระดับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด ภาค ขึ้นตรงกับ นายกรัฐมนตรีรายครัวเรือน

2.3 กิจกรรมที่ 3 ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด เพิ่มมูลค่าให้สินค้าและบริการ โดยดำเนินการดังนี้

2.3.1 พัฒนาศักยภาพและมูลค่าให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์สังคมและวัฒนธรรม ส่งเสริมกลไกการตลาดของท้องถิ่น สร้างความสมดุลระหว่างการผลิตและการบริโภคในพื้นที่ ส่งเสริมการพัฒนาเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น

2.3.2 ส่งเสริมทำการเกษตรสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลิตอาหารที่มีความปลอดภัย การรวมกลุ่มเกษตรกร ให้พึ่งพาช่วยเหลือกันในรูปสหกรณ์ หรือวิสาหกิจชุมชน สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อช่วยเหลือด้านการตลาดอันสามารถจะเชื่อมโยงไปสู่การส่งออกในรูปแบบการทำ Contract Farming กับ บริษัทเอกชน

2.3.3 การนำที่ดินรกร้างว่างเปล่ามาใช้ประโยชน์ (Land Reform) ในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรยากจน ควบคู่กับการฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยประสานความร่วมมือขอใช้พื้นที่ในค่ายทหาร เพื่อปลูกพืชอาหาร/เลี้ยงปศุสัตว์ สร้างและกระจายความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการในระดับ ครัวเรือน ชุมชน และท้องถิ่น

2.3.4 คัดเลือกสินค้า/บริการ ที่ใช้ทรัพยากรในชุมชน/ครัวเรือนคนยากจนข้ามรุ่น พัฒนาทักษะฝีมือคนจนข้ามรุ่นให้เพาะปลูก/ผลิตสินค้า/บริการที่มีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น พัฒนาสินค้า GI หรือสินค้า/บริการของ ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ให้มีมาตรฐานในการขยายตลาดไปต่างประเทศ รวมทั้งช่วยเหลือในการจดทะเบียน

คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา ประธานสำนักงานพาณิชย์จังหวัด เกษตรจังหวัด และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

2.3.5 ส่งเสริมพัฒนาครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นในการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรม (Soft Power) โดยสร้างคนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการหลุดพ้นความยากจนข้ามรุ่นในพื้นที่ แล้วนำไปถ่ายทอดให้กับ ครัวเรือนอื่น เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดว่าเราสามารถเอาชนะความยากจนได้ถ้าเราตั้งใจจริง

2.4 กิจกรรมที่ 4 ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและรายได้ของครอบครัวครัวเรือนที่ยากจนข้ามรุ่น โดยดำเนินการดังนี้

2.4.1 สนับสนุนปัจจัยสี่ (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค) เพื่อให้สมาชิกในครัวเรือน ยากจนเกิดความมั่นคงในชีวิต จัดหางานให้สอดคล้องกับความสามารถ ศักยภาพ ความต้องการของตลาดและ ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระและอาชีพใหม่ในยุคดิจิทัล คุ้มครองแรงงาน พัฒนาศักยภาพครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ทั้ง Upskill Reskill โดยอิงบริบทของพื้นที่ผ่านการวิเคราะห์ (SWOT) ชุมชนในพื้นที่.

2.4.2 สำรวจสถานประกอบการในพื้นที่ เพื่อจัดให้มีการ coaching ระหว่างคนในชุมชนกับสถานประกอบการในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญตามความต้องการของสถานประกอบการ และตลาดแรงงาน ในพื้นที่ ออกแบบหลักสูตรการฝึกทักษะและพัฒนาศักยภาพความรู้โดยแบ่งเป็นหลักสูตร ระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว พัฒนารูปแบบการจัดหางาน และบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานในระดับท้องถิ่น ในการดำเนินการให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ เพิ่มโอกาสในการทำงานที่มั่นคงลดการเคลื่อนย้ายของแรงงาน (PB)

2.4.3 การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ปัญญา เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การฝึกอบรม ภาคปฏิบัติ (Skill Practice) เพื่อให้เกษตรกรรู้จักการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และเข้าถึงโอกาสใหม่ ๆ โดยมี การทำกินในแปลงที่ดินที่จัดให้ควบคู่ไปกับการเรียนรู้

2.5 กิจกรรมที่ 5 ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) เพื่อการมีสุขภาพดี และจัดการสุขภาพได้ในครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยดำเนินการดังนี้

2.5.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาชุมชนสุขภาพดีสามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพ

2.5.2 พัฒนาระบบและเครือข่ายการสื่อสารสุขภาพที่ทันสมัยเหมาะสมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งพัฒนาระบบการเฝ้าระวังและสื่อสารเตือนภัยด้านสุขภาพ และระบบให้คำปรึกษาด้านสุขภาพประจำ ครอบครั (Health Coach) ในครอบครัวยากจน

2.6 กิจกรรมที่ 6 การส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสินค้าจากขยะตามแนวทาง Circular Economy หรือ เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนจนข้ามรุ่น โดยดำเนินการดังนี้

2.6.1 การอบรมพัฒนาทักษะการจัดการขยะเพื่อสร้างคุณค่า โดยเน้นการจัดการขยะที่ต้นทางตามหลักการ 3 R ได้แก่ Reduce คือ การลดปริมาณการผลิตขยะให้น้อยลง Reuse คือ การใช้ซ้ำ ใช้แล้วใช้อีก และ Recycle คือ การนำไปแปรรูปเพื่อมาใช้ใหม่ และพัฒนาทักษะการแปลงขยะสู่ผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่า

2.7 กิจกรรมที่ 7 ส่งเสริมการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น โดยดำเนินการดังนี้

2.7.1 จัดหางานให้สอดคล้องกับความสามารถ และส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระและอาชีพใหม่ในยุคดิจิทัล คุ้มครองแรงงานให้ได้รับสิทธิสวัสดิการที่เหมาะสม

2.7.2 สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยการส่งเสริมอาชีพและการสร้างรายได้เหมาะสมตามบริบทพื้นที่นั้น ๆ หน่วยงานในระดับท้องถิ่นทำงานร่วมกับองค์กรเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาชนในพื้นที่ เพื่อดึงจุดเด่นของชุมชนมาสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ

3.5 สรุปภาพรวมของเป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง และแนวทางบรรลุเป้าหมาย (Chapter Summary)

เป้าหมายหลัก “รายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่า 300,000 บาท ต่อปี” เพื่อการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน โดยอาศัยพิมพ์เขียว (Blueprint for Change) ใน 2 เป้าหมายรอง ซึ่งประกอบด้วย เป้าหมายรองที่ 1 จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ใน พ.ศ. 2570 มีจำนวน 7 กิจกรรม และเป้าหมายรองที่ 2 สร้างงานอาชีพที่มั่นคงแก่ลูกหลานของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นในพื้นที่ 11 จังหวัดเป้าหมายไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี และไม่กลับมาจนอีก มีจำนวน 7 กิจกรรม การขับเคลื่อนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลัก ประกอบด้วย

กิจกรรมหลัก จัดทำนโยบายแห่งชาติแบบมุ่งเป้าการลดความยากจนข้ามรุ่น เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบ เพื่อให้ทุกภาคส่วนยึดถือเป็นกรอบในการปฏิบัติ โดยนโยบายเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการคือ นโยบายสวัสดิการรัฐแบบมุ่งเป้าครัวเรือนยากจน เพื่อให้เงินช่วยเหลือแก่ครอบครัวยากจนข้ามรุ่น มีรายได้อย่างน้อย 25,000 บาทต่อเดือน โดยการนำข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) ที่เป็นครัวเรือนที่มีแนวโน้มจะตกอยู่ในครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น มีจำนวนถึงประมาณ 597,248 ครัวเรือน (2,920,535 คน) มาเป็นกลุ่มเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือ โดยนำร่องใน 11 จังหวัด เป้าหมายคือ จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี/ต่อจังหวัด และเมื่อรวมทั้ง 5 ปี จนถึง พ.ศ. 2570 จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายใน 11 จังหวัด จะหมดไปและไม่กลับมาจนอีก มีขั้นตอนการดำเนินการแบบมุ่งเป้าครัวเรือนยากจน ดังนี้

1.1 ทบทวนความถูกต้องของข้อมูลครัวเรือนที่มีแนวโน้มจะตกอยู่ในความยากจนข้ามรุ่นในระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า จัดทำ Data Mining ให้มีข้อมูลครบในทุกมิติ โดยเฉพาะมิติรายได้ และมิติการศึกษา แยกเป็นรายครัวเรือน รายพื้นที่ รายจังหวัด เพื่อให้คณะทำงานระดับประเทศ ระดับ

จังหวัด ระดับท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปออกแบบมาตรการอย่างเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น (Tailor-made) โดยการบูรณาการงบประมาณ แผนงาน กิจกรรม หน่วยงานรัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่น จัดสรรทรัพยากรไปให้ถึงและมีมาตรการที่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละครัวเรือน แต่ละพื้นที่

1.2 การออกแบบมาตรการอย่างเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ตามมิติรายได้ มิติการศึกษา และมิติอื่น ๆ

มิติด้านรายได้ ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นที่มีรายได้ต่อเดือนไม่ถึง 25,000 บาท รัฐให้ความช่วยเหลือเงินเติมให้ครบ 25,000 บาท โดยมีเงื่อนไขที่ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นจะต้องยินยอมเข้าสู่กลไกในระดับพื้นที่เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมความรู้และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้เบื้องต้น ในครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นที่เป็นเกษตรกรจะได้รับการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ส่งเสริมทำการเกษตรสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลผลิตอาหารที่มีความปลอดภัย สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อช่วยเหลือด้านการตลาดอันสามารถจะเชื่อมโยงไปสู่การส่งออกในรูปแบบการทำ Contract Farming กับบริษัทเอกชน รวมทั้งการนำที่ดินรกร้างว่างเปล่ามาใช้ประโยชน์ (Land Reform) ในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรยากจนควบคู่กับการฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยประสานความร่วมมือขอใช้พื้นที่ทหาร เพื่อปลูกพืชอาหาร/เลี้ยงปศุสัตว์ รวมทั้งพัฒนาสินค้า GI หรือสินค้า/บริการให้มีมาตรฐานในการขยายตลาดไปต่างประเทศ รวมทั้งช่วยเหลือในการจดทะเบียนคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ สร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และได้รับการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ (Skill Practice) เพื่อให้เกษตรกรรู้จักการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และเข้าถึงโอกาสใหม่ ๆ

มิติด้านการศึกษา เด็กและเยาวชนในครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นที่ไม่ได้เรียนหนังสือหรือหลุดออกจากระบบการศึกษา จะได้รับหลักประกันโอกาสทางการศึกษา ให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเพิ่มรายได้จากการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา และส่งผลถึงโอกาสหลุดออกจากความยากจนข้ามรุ่น นอกจากนี้เด็กและเยาวชนสามารถเลือกระบบการศึกษาแบบมีทางเลือกที่จัดการเรียนรู้ที่หลากหลายที่ทุกคนเข้าถึงได้อย่างเสมอภาค เพื่อตอบโจทย์ความต้องการที่แตกต่างกันรายบุคคล และจัดหางานให้สอดคล้องกับความสามารถ ศักยภาพ ความต้องการของตลาด รวมทั้งส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระและอาชีพใหม่ในยุคดิจิทัลและมีแหล่งเงินทุนเฉพาะกิจสนับสนุนการกู้ยืมที่ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นสามารถเข้าถึงได้

มิติอื่น ๆ (ด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการเข้าถึงบริการของภาครัฐอย่างเหมาะสม) สนับสนุนปัจจัยสี่ เพื่อให้สมาชิกในครัวเรือนยากจนเกิดความมั่นคงในชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้ได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคมอย่างเท่าเทียม โดยใช้ข้อมูลจากระบบ TPMAP และระบบ MSO Logbook (ระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์) ของกระทรวงพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์ เป็นฐานในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตและจัดระบบสวัสดิการครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น เพื่อผลักดันให้ครัวเรือนยากจนเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ โดยบูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ

กิจกรรมสนับสนุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยให้ครัวเรือนยากจนหลุดพ้นจากครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นและไม่กลับมาจนอีก ก้าวพ้นจากความยากจนอย่างยั่งยืน จะต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาในด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ได้แก่

1. สร้างภูมิคุ้มกันในชีวิต โดยมีคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรม แบบบูรณาการ ด้วยหลัก “บวร” มีคณะสงฆ์ ผู้นำทางศาสนาเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก และใช้วัด ศาสนสถาน เป็นศูนย์กลางหลักในการจัดกิจกรรม เพื่อนำสู่การสอนและอบรมจนทำให้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีภูมิคุ้มกันในชีวิตโดยใช้หลักธรรมทางศาสนาและเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การสร้างค่านิยม การเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรม (Soft Power) ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ต้นทุนทางวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การยกระดับการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อตอบสนองเศรษฐกิจพึ่งพาตนเองและพัฒนาผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์

3. ได้รับการส่งเสริมอาชีพและการสร้างรายได้ให้เหมาะสมตามบริบทพื้นที่ จัดให้มีการ coaching ระหว่างคนในชุมชนกับสถานประกอบการในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญตามความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงานในพื้นที่ พัฒนารูปแบบการจัดการหางาน และบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานในระดับท้องถิ่นในการดำเนินการให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ เพิ่มโอกาสในการทำงานที่มั่นคงลดการเคลื่อนย้ายของแรงงาน การอบรมพัฒนาทักษะการจัดการขยะเพื่อสร้างคุณค่า โดยเน้นการจัดการขยะที่ต้นทาง ตามหลักการ 3 R ได้แก่ Reduce คือ การลดปริมาณการผลิตขยะให้น้อยลง Reuse คือ การใช้ซ้ำ ใช้แล้วใช้อีก และ Recycle คือ การนำไปแปรรูปเพื่อมาใช้ใหม่ และพัฒนาทักษะการแปลงขยะสู่ผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่า

4. ส่งเสริมการพึ่งตนเองทางการเงินและสามารถบริหารจัดการเงิน ส่งเสริมการออมทุกช่วงวัย จูงใจให้มีการออมเงินให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อการศึกษา ส่งเสริมการออมเพื่อวัยเกษียณโดยภาครัฐสนับสนุนในอัตราที่สูงขึ้นกว่าปัจจุบันและเหมาะสมกับการยังชีพในยามชรามากขึ้น

5. ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) เพื่อการมีสุขภาพดีและจัดการสุขภาพได้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาชุมชนสุขภาพดีสามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพ พัฒนาระบบและเครือข่ายการสื่อสารสุขภาพที่ทันสมัยเหมาะสมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งพัฒนาระบบการเฝ้าระวังการเตือนภัยด้านสุขภาพ และระบบให้คำปรึกษาด้านสุขภาพประจำครอบครัว (Health Coach)

6. ส่งเสริมให้ชุมชนจัดให้มีระบบการช่วยเหลือและแบ่งปันให้กับครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นและมีระบบในการแจ้งเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนความช่วยเหลือในกรณีที่เกิดความสามารถของคนในชุมชน

7. สร้างเครือข่ายพหุภาคี ประกอบด้วย องค์กร ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ส่งเสริมค่านิยมสังคมคุณธรรม จริยธรรมผ่านหลักศาสนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีและปลูกจิตสำนึกในระดับชุมชนให้ตอบสนองต่อวิถีความเป็นไทย สาธิตการสร้างสรรค์

นวัตกรรมพื้นบ้านท้องถิ่นไทยและจัดการประกวดเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกต่างประเทศ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสร้างค่านิยมพึ่งพาตัวเอง เศรษฐกิจพอเพียง การรณรงค์การออมทรัพย์ การเรียนรู้หลักการ และปัญหาทางการเงินการบัญชี ดอกเบี้ย หนี้สินแก่นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา รวมทั้งจัดอบรมครูเพื่อสร้างทัศนคติ สร้างค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงและพึ่งพาตนเองให้ถ่ายทอดสู่นักเรียนและให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในท้องถิ่น

8. แก้ไข พัฒนา และสร้างใหม่ซึ่งกฎหมายที่นำไปสู่การจัดการความยากจนข้ามรุ่นของประเทศไทย โดยปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเพื่อลดข้อจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้มีการจำแนกประเภทที่ดินเพื่อนำไปสู่การวางแผนการอนุญาตการใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม แก้ไขพัฒนาระเบียบกรมกิจการเด็กและเยาวชนว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พ.ศ. 2562 เพื่อแก้ปัญหาการจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดที่เข้าไม่ถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง และออกกฎหมายว่าด้วยการแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบบูรณาการเป็นการออกกฎหมายใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทุกภาคส่วน และกระจายอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรให้ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของเอกชนและชุมชน

เมื่อการดำเนินการตามกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุน ใน 11 จังหวัดนำร่อง จนจำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี/ต่อจังหวัด และเมื่อรวมทั้ง 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2566 จนถึง พ.ศ. 2570 จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายใน 11 จังหวัด หดไปและไม่กลับมาจนอีก โดยใช้ระบบการติดตามแบบมุ่งเป้า ที่ดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและสร้างสรรค์ รวมถึงให้มีการแลกเปลี่ยนรูปแบบการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงแก้ไขแนวทางการขับเคลื่อนให้เหมาะสมไปตามบริบทพื้นที่ เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าในจังหวัดอื่น ให้ครอบคลุมทั้งแผ่นดิน นำไปสู่ความยากจนข้ามรุ่นหมดไปใน พ.ศ. 2575

รูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน ปรากฏตามภาพที่ 4 ภาพที่ 4 ภาพรวมของเป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง และแนวทางบรรลุเป้าหมาย

ที่มา : ผู้ศึกษาจัดทำ

4. การนำแนวทางบรรลุเป้าหมายสู่การปฏิบัติ

4.1 การนำแนวทางบรรลุเป้าหมายไปปฏิบัติหน่วยงานหลักและหน่วยงานรองที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อน

การดำเนินการ “รูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน” เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลัก เป้าหมายหลัก 5 ปี “รายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่า 300,000 บาท ต่อปี” และบรรลุเป้าหมายรอง 2 เป้าหมาย เป้าหมายรองที่ 1 จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ใน พ.ศ. 2570 เป้าหมายรองที่ 2 สร้างงานอาชีพที่มั่นคงแก่ลูกหลานของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นในพื้นที่ 11 จังหวัดเป้าหมายไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี และไม่กลับมาจนอีก โดยมีกิจกรรมในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย 14 กิจกรรม มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักและรองในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนี้

คณะผู้ศึกษาได้เชื่อมโยง Value Chain ทั้ง 14 กิจกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง โดยกำหนดผู้รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพหลักและเจ้าภาพรอง เพื่อให้มีความชัดเจนในการทำงานแบบมุ่งเป้า โดยมีรายละเอียดของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังนี้

กิจกรรมต้นน้ำ

- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การจัดทำนโยบายแห่งชาติแบบมุ่งเป้าการลดความยากจนข้ามรุ่น และข้อเสนอการผลักดันนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกิจลดความยากจนข้ามรุ่น โดยดำเนินการรวบรวมนโยบายของทุกหน่วยงานเพื่อจัดทำเป็นนโยบายภาพรวมเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ กำหนด KPIs และมาตรการติดตาม/รายงานผลการดำเนินงานในทุกระดับ

- กระทรวงการคลัง บริหารจัดการระบบฐานข้อมูลคนจนข้ามรุ่นแบบองค์รวม (Big Data) วิเคราะห์เชื่อมโยง ติดตาม งบประมาณ ประเมินผล ใช้ประโยชน์วางแผนพัฒนาประเทศ โดยวิเคราะห์ปัจจัยของโอกาสในการส่งต่อความยากจนไปสู่ลูกหลาน จัดตั้งกลไกขับเคลื่อนในทุกระดับและทำ KPIs รายงานหน่วยงานกำหนดรอบการประเมินผลความสำเร็จทุกปี

- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเพื่อลดข้อจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดิน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แก้ไขพัฒนาระเบียบกรมกิจการเด็กและเยาวชน ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พ.ศ. 2562 และกระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม ออกกฎหมายใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อกระจายอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรให้ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของเอกชนและชุมชน

- กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเสริมสร้างศักยภาพทางการศึกษาตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนยากจน

ข้ามรุ่น โดยจัดให้มีกลไกในระดับพื้นที่เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีระบบในการสนับสนุนการแบ่งปันภายในชุมชน

- กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การสร้างค่านิยม กรอบความคิด ความเข้มแข็งเชิงวัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนพึ่งตนเองเพื่อการลดความยากจนข้ามรุ่นด้วยวิถีแห่งความเป็นไทย โดยจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสร้างค่านิยมพึ่งพาตัวเองแก่นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จัดอบรมครูเพื่อสร้างทัศนคติ สร้างค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงและพึ่งพาตนเองให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในท้องถิ่น

กิจกรรมกลางน้ำ

- กระทรวงพาณิชย์ ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด เพิ่มมูลค่าให้สินค้าและบริการ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนจนข้ามรุ่น โดยส่งเสริมการพัฒนาเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรแปรรูป งานจากความรู้ในพื้นถิ่น ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด จัดทะเบียนเป็น GI เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ รวมทั้งหาตลาด และจับคู่ธุรกิจให้ ส่งเสริมทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนา

- กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและรายได้ของครอบครัวครัวเรือนที่ยากจนข้ามรุ่น โดยสนับสนุนปัจจัยสี่ ส่งเสริม/พัฒนาทักษะอาชีพ และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพให้แก่ครอบครัวยากจนข้ามรุ่น พัฒนาคุณภาพสินค้า ผลิตภัณฑ์ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

- กระทรวงสาธารณสุข ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ(Health literacy) เพื่อการมีสุขภาพดีและจัดการสุขภาพได้ในครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยพัฒนาระบบ/เครือข่ายการสื่อสาร/เฝ้าระวังสุขภาพให้เข้าถึงง่ายและเหมาะสมกับครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น พัฒนาศักยภาพชุมชนที่มีครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้เป็นชุมชนพึ่งตนเองด้านสุขภาพ

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสินค้าจากขยะตามแนวทาง Circular Economy หรือ เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนจนข้ามรุ่น โดยดำเนินการรวบรวมพัฒนาทักษะการจัดการขยะเพื่อสร้างคุณค่า โดยเน้นการจัดการขยะที่ต้นทางตามหลักการ 3 R ได้แก่ Reduce คือ การลดปริมาณการผลิตขยะให้น้อยลง Reuse คือ การใช้ซ้ำ ใช้แล้วใช้อีก และ Recycle คือ การนำไปแปรรูปเพื่อมาใช้ใหม่ และพัฒนาทักษะการแปลงขยะสู่ผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่า

- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกระทรวงวัฒนธรรม ส่งเสริมพัฒนาครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้มีภูมิคุ้มกันในชีวิต โดยใช้หลักธรรมทางศาสนาและเศรษฐกิจพอเพียง โดยแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรม โดยใช้หลักธรรมทางศาสนาและหลักเศรษฐกิจพอเพียง และกำหนด KPIs หน่วยงาน และติดตามการดำเนินการ

- กระทรวงการคลัง การบูรณาการหน่วยงานรัฐเพื่อการจัดการตนเองของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นโดยจัดกลุ่มเป้าหมายรายพื้นที่ และรูปแบบแก้ไขปัญหายากกลุ่ม เพื่อบูรณาการงบประมาณ/กิจกรรม กำหนดเป้าหมายรายจังหวัดในการจัดงบประมาณ บูรณาการครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น

กิจกรรมปลายน้ำ

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย ส่งเสริมการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น โดยจัดหางานให้สอดคล้องกับความสามารถ และส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระและอาชีพใหม่ในยุคดิจิทัล คุ้มครองแรงงาน ให้ได้รับสิทธิสวัสดิการที่เหมาะสม พัฒนาศักยภาพคนยากจนข้ามรุ่น ทั้ง Upskill Reskill

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้ได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคมอย่างเท่าเทียม โดยบูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ โดยนำระบบ MSO Logbook เพื่อผลักดันและส่งเสริมให้ครัวเรือนยากจนได้รับการดูแลด้านสิทธิและสวัสดิการ ครอบคลุมทั้ง 5 มิติ อย่างเหมาะสม รวมทั้ง มีการประชาสัมพันธ์ และสร้างการรับรู้อย่างทั่วถึง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย ธนาคารแห่งประเทศไทย ส่งเสริมการพึ่งตนเองทางการเงินและมีความสามารถในการบริหาร จัดการเงินของคนจนข้ามรุ่น โดยมีแหล่งเงินทุนที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ มีกองทุนการออมทุกช่วงวัย และส่งเสริมการออมสำหรับวัยเกษียณ รวมไปถึงการส่งเสริมให้ความรู้ด้าน Financial Literacy

4.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำแนวทางบรรลุเป้าหมาย

(1) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1) ความต่อเนื่องของนโยบายระดับประเทศ และกำหนดเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีพระราชบัญญัติการจัดพระราชรัฐสวัสดิการเพื่อเศรษฐกิจฐานรากและสังคม พ.ศ. 2562 สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินการแก้ไขปัญหายากจนมุ่งเป้าลดคนจนข้ามรุ่นให้หมดไปจากประเทศไทยอย่างชัดเจน

2) ความสำคัญที่เร่งด่วนในการดำเนินนโยบายและการแก้ไขปัญหา โดยการกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วน วาระสำคัญเร่งด่วน เจตนารมณ์ของผู้บริหารประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหา การหาแนวทางในการแก้ไขที่เป็นรูปธรรมมีประสิทธิภาพ การใช้งบประมาณเพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหา

3) คณะรัฐมนตรีให้ความสำคัญระดับสูงสุดต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหายากจนข้ามรุ่นให้หมดไป โดยรัฐมนตรีทุกกระทรวงต้องเห็นชอบร่วมกันกับแนวนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการกำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานภายใต้กำกับให้ดำเนินการตามแผนงานอย่างเคร่งครัด รวมทั้ง มีการนำ

ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่มาประชุมหารือกันเป็นประจำเพื่อให้กระบวนการแก้ไขปัญหาสามารถปรับตัวตามพลวัตรของพื้นที่และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ตัวชี้วัดที่ได้กำหนดขึ้นภายใต้นโยบายที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ ต้องดำเนินการแปลงไปสู่ตัวชี้วัดของหน่วยงานในทุกระดับ เพื่อให้การขับเคลื่อนสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

5) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม เพื่อขจัดความยากจนแบบมุ่งเป้าแบบรายจังหวัด โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนที่มีกิจกรรมการบริจาคปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ การรับคนเข้าทำงาน การให้ทุนการศึกษา การดูแลสุขภาพ เป็นต้น ผ่านมาตรการภาษีโดยนำมาลดหย่อนภาษี หรือการประกาศยกย่อง การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การทำประโยชน์แก่ประเทศชาติประชาชน เพื่อลดข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ภาครัฐมีอยู่อย่างจำกัด ให้สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6) การวิเคราะห์ เชื่อมโยงข้อมูลครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น สู่การออกแบบนโยบาย การมุ่งเป้ากลุ่มเป้าหมาย การค้นหาสาเหตุความยากจนเชิงพื้นที่ และมิติอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ครัวเรือนยากจนหลุดพ้นจากความยากจน

(2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กำหนดให้นโยบายแห่งชาติแบบมุ่งเป้าการลดความยากจนข้ามรุ่นเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกหน่วยงานต้องดำเนินการ และมีการประกาศอย่างชัดเจนต่อสาธารณะชนถึงแผนงานและแนวทางในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดแรงขับเคลื่อนทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายและนโยบายเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ คือ นโยบายสวัสดิการรัฐแบบมุ่งเป้าครัวเรือนยากจน เพื่อให้เงินช่วยเหลือแก่ครอบครัวยากจนข้ามรุ่น ให้มีรายได้อย่างน้อย 25,000 บาทต่อเดือน

2) แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติว่าด้วยการสนับสนุนส่งเสริมการลดความยากจนข้ามรุ่นด้วยวิถีแห่งความเป็นไทย โดยมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ทำหน้าที่เลขานุการ มีผู้แทนกระทรวงการคลัง กระทรวงยุติธรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบ และให้มีคณะอนุกรรมการด้านวิชาการ อนุกรรมการด้านกฎหมาย เป็นกลไกขับเคลื่อนในการกำหนดมาตรการ แนวปฏิบัติ

3) ออกกฎหมายว่าด้วยการแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบบูรณาการ เพื่อแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทุกภาคส่วน ก้าวข้ามข้อจำกัดในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และกระจายอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรให้ท้องถิ่น

4) นำข้อมูลครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ยึดโยงกับแผนงบประมาณ หรือ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายงบประมาณแบบแยกรายกระทรวง ทบวง กรม โดยใช้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป็นศูนย์กลาง ในการจัดสรรงบประมาณ

5) ประเมินผลการดำเนินงาน ติดตามประเมินผล และยกย่องเชิดชูให้รางวัล กับองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ที่สามารถแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นได้สำเร็จ

4.3 ความท้าทายในการนำแนวทางบรรลุเป้าหมายไปปฏิบัติ

การดำเนินการตามรูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน มีความท้าทาย ความเสี่ยง และการบริหารความเสี่ยง ดังนี้

ตารางที่ 6 ความท้าทายในการนำแนวทางบรรลุเป้าหมายไปปฏิบัติ

ความเสี่ยง	การบริหารความเสี่ยง
ความท้าทายที่ 1 : ความร่วมมือจากครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น	
<p>-ครอบครัวยากจนไม่ตระหนักและให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาตนเอง</p> <p>-ทัศนคติและความไม่พร้อมพัฒนาหรือบริหารจัดการตนเองภายใต้รูปแบบที่กำหนด เนื่องจากมีทัศนคติการรอรับหรือเรียกร้องจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว หรือมีภาวะวิกฤติในชีวิตไม่มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้ก้าวพ้นความยากจนได้ เช่น มีโรคภัยเรื้อรัง มีความพิการ ไร้ความสามารถ</p>	<p>-พัฒนาแกนนำครอบครัวคนจนข้ามรุ่น ให้ทำหน้าที่สื่อสารและดูแลครอบครัวร่วมกับภาครัฐ</p> <p>-ยกระดับการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ โดยการออกแบบการจัดสวัสดิการกลุ่มเปราะบางและด้อยโอกาสในการพัฒนาโดยจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานในมิติต่าง ๆ อย่างเหมาะสม</p> <p>-มอบหมายภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือประชาคมหมู่บ้านในการเป็นพี่เลี้ยงดูแลและประเมินการให้ความช่วยเหลือพัฒนาครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น</p>
ความเสี่ยง	การบริหารความเสี่ยง
ความท้าทายที่ 2 : ความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินการตามนโยบาย	
<p>ไม่มีระบบการดำเนินนโยบายที่ต่อเนื่อง จริงจัง และสร้างสรรค์ จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง</p> <p>-ปัญหาการบูรณาการการดำเนินการ</p>	<p>- จัดตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ เพื่อติดตามประเมินผลแบบบูรณาการ</p> <p>- ต้องมีการแปลงตัวชี้วัดตามแผนงานให้เป็นตัวชี้วัดของหน่วยงานในทุกระดับ</p> <p>- มีระบบการรายงานความคืบหน้าที่รวดเร็วและเป็นประจำ เพื่อนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาแก้ไข</p> <p>- มีระบบการให้คุณให้โทษที่ชัดเจนต่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>
<p>คณะกรรมการนโยบายแห่งชาติด้วยการสนับสนุนส่งเสริมการลดความยากจนข้ามรุ่นด้วยวิถีแห่งความเป็นไทย ที่ตั้งขึ้นใหม่ อาจมีข้อพิจารณาและมติไม่สะท้อนประเด็นปัญหาอย่างแท้จริง</p>	<p>ให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจดำเนินการวิเคราะห์ วางแผนกำหนดกลยุทธ์ และจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนเพื่อเป็นกลไกการทำงานและสนับสนุนข้อมูลเพื่อตัดสินใจ</p>

ความท้าทายที่ 3 : การบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน	
<p>ขาดการพัฒนาเชิงระบบ การดำเนินงานแยกส่วนตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน ขาดการบูรณาการตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติจนถึงระดับฐานข้อมูล อีกทั้งยังขาดการติดตามประเมินผล ส่งผลให้การใช้จ่ายงบประมาณไม่สามารถแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นได้อย่างตรงเป้าหมาย และไม่มีประสิทธิภาพ</p> <p>-การเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานในระบบเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม ซึ่งเป็นการจ้างงานรูปแบบใหม่ที่ยังไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานส่งผลให้ขาดสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับและมีความเสี่ยงที่จะได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากช่องว่างและระดับสิทธิประโยชน์ที่ได้รับ</p> <p>-ยังไม่เพียงพอต่อความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต</p> <p>-ข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำระบบติดตามที่มีประสิทธิภาพยึดโยงกับทีมที่เลี้ยงรายครัวเรือนจนกระทั่งก้าวพ้นความยากจน - กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนตรงกลุ่ม - เสนอรูปแบบการประกันสังคมที่ครอบคลุมการจ้างงานในรูปแบบใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป - สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันการเงิน ในการช่วยพัฒนาสินค้า/ผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมด้านการตลาด

4.4 สรุปเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

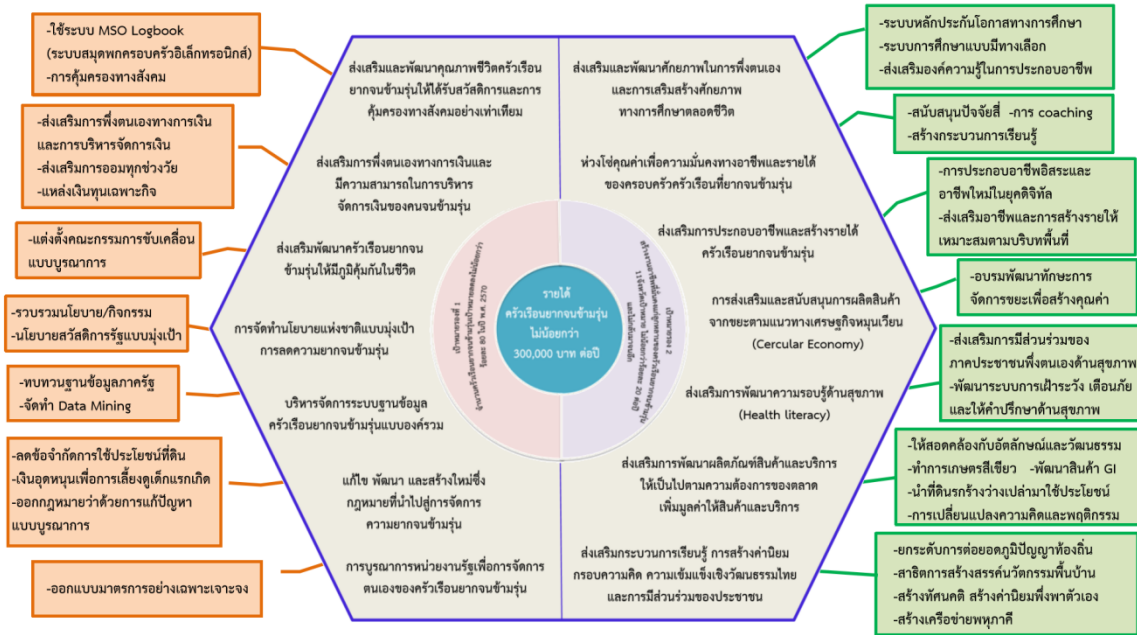
คณะผู้ศึกษาเห็นว่า ความสำเร็จที่สำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดการปฏิบัติ ได้จริงนั้น เงื่อนไขแห่งความสำเร็จและล้มเหลวในการพัฒนาขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้ (1) ผู้นำท้องถิ่นและภาวะความเป็นผู้นำ (2) ทักษะคิดและความคิดของคนในครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น และ (3) กลยุทธ์ในการรับมือสถานการณ์เฉพาะหน้าและการวางแผนจากกระบวนการจัดทำแผนปรับปรุงและพัฒนาการยกระดับคุณภาพชีวิต คณะผู้ศึกษา เห็นควรให้มีการสนับสนุนและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นต่อผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นจากรูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน ที่ต้องการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำกิจกรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง นอกจากนี้เงื่อนไขทั้ง 3 ประการที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว คณะผู้ศึกษา ยังเห็นว่าเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ที่สำคัญที่สุด คือ การได้รับความร่วมมือจากครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเอง ที่ต้องให้ความร่วมมือในการช่วยให้ก้าวพ้นจากความยากจน มิเช่นนั้นการแก้ปัญหาพัฒนาใด ๆ จะไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งจะต้องสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนเพื่อการบูรณาการในการขจัดความยากจนแบบมุ่งเป้าภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมทั้งข้อจำกัดของกฎหมายบางประการ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรัก ความปรองดอง ความเกื้อกูล และการช่วยเหลือพึ่งพากัน ที่จะช่วยให้การแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนเกิดประสิทธิภาพ หลุดพ้นจากความยากจนได้ยั่งยืนอย่างแท้จริงตลอดไป

5. สรุปในภาพรวม

5.1 สรุปในภาพรวมจากหัวข้อที่ 1- 4

จากการศึกษาเรื่อง “รูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน” คณะผู้ศึกษาได้กำหนดเป้าหมายในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดินในระยะเวลา 5 ปี ตามเป้าหมายหลัก “รายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่า 300,000 บาท ต่อปี” โดยมีเป้าหมายรอง 2 เป้าหมาย คือ เป้าหมายรองที่ 1 จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นเป้าหมายลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ในปี พ.ศ. 2570 เป้าหมายรอง 2 สร้างงานอาชีพที่มั่นคงแก่ลูกหลานของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นในพื้นที่ 11 จังหวัดเป้าหมายไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี และไม่กลับมาจนอีก ขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จำนวน 14 กิจกรรม และวิธีการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม โดยสามารถสรุปภาพรวม ปรากฏตามภาพที่ 5

ภาพที่ 5 รูปแบบแห่งชาติในการบริหารจัดการความยากจนมุ่งเป้าเพื่อลดคนจนข้ามรุ่นทั้งแผ่นดิน

ที่มา : ผู้ศึกษาจัดทำ

5.2 บทเรียนที่ได้เรียนรู้จากการจัดทำรายงาน

5.2.1 ความท้าทายในการบูรณาการความคิดจากสมาชิกกลุ่ม

คณะผู้ศึกษามาจากหลากหลายหน่วยงาน ต่างกระทรวงซึ่งมีภารกิจหน้าที่แตกต่างกัน จึงมีมุมมองและประสบการณ์ ทั้งในด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ที่มีความหลากหลาย ดังนั้น การนำความรู้ ประสบการณ์ และทักษะของสมาชิกภายในคณะผู้ศึกษามาใช้เพื่อให้

บรรลุเป้าหมายเดียวกัน จำเป็นต้องอาศัยทักษะภาวะผู้นำ : การพัฒนาตนเองและผู้อื่น และสร้างการมีส่วนร่วม ร่วมการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ สร้างและส่งเสริมให้เกิดการทำงานบูรณาการและความร่วมมืออย่างเต็มที่ การผลักดันให้เกิดการปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ ทักษะดิจิทัล และทักษะการสื่อสารโน้มน้าว การทำงาน ร่วมกันในการจัดทำรายงานการศึกษากลุ่มฉบับนี้ ทำให้สมาชิกภายในกลุ่มเข้าใจบทบาท หน้าที่ การเชื่อมโยง โดยบูรณาการภารกิจหน้าที่ของหน่วยงานที่แตกต่างกัน และกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายเดียวกัน และเห็นความสำคัญในการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และ ภาคประชาสังคม

ตารางที่ 7 สรุปบทเรียนที่เรียนรู้การจัดทำรายงานร่วมกัน

บทเรียนจากการทำงานร่วมกัน		
บูรณาการการทำงานร่วมกัน		
การประสานภารกิจ ประสบการณ์ ของผู้แทนจาก หน่วยงานที่ แตกต่างกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เดียวกัน	การประชุมผ่านระบบออนไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวางแผนและแบ่งหน้าที่ รับผิดชอบ กำหนดระยะเวลาที่ ชัดเจน ในการขับเคลื่อนงานใน ภาวะกดดันจากปัจจัยต่าง ๆ	การดำเนินการตามแผนและประชุม แลกเปลี่ยนความคืบหน้า ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการ
การวางแผนและเป้าหมายอย่างมีส่วนร่วม		
Goal : การกำหนดเป้าหมาย หลัก และเป้าหมายรองที่ชัดเจน และ กำหนดแนวทางการ ขับเคลื่อน ไปสู่เป้าหมายร่วมกัน	Innovation : แนวคิด นวัตกรรมและวิธีการทำงาน ใหม่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ กำหนด มีความยืดหยุ่น ปรับตัว	Integration : การทำงานร่วมกัน โดยบูรณาการภารกิจของ หน่วยงาน ที่แตกต่างกัน
ทักษะที่ต้องใช้ร่วมกัน		
ภาวะผู้นำ : การพัฒนาตนเองและ ผู้อื่น และสร้างการมีส่วนร่วม	ภาวะผู้นำ : การกำหนด วิสัยทัศน์และกลยุทธ์	ภาวะผู้นำ : สร้างและส่งเสริมให้เกิด การทำงานบูรณาการและความ ร่วมมืออย่างเต็มที่
ภาวะผู้นำ : การผลักดันให้เกิด การปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์	ทักษะดิจิทัล	ทักษะการสื่อสารโน้มน้าว

5.2.2 การเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการพัฒนาตนเอง (IS) ให้เข้ากับการนำข้อเสนอในรายงาน กลุ่มไปปฏิบัติ (GP) ปรากฏตามตารางที่ 9

ตารางที่ 8 การเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการพัฒนาตนเอง (IS) ให้เข้ากับการนำข้อเสนอในรายงานกลุ่มไปปฏิบัติ (GP)

รายชื่อสมาชิก GP 5	รายงานส่วนบุคคล (IS)	ความเชื่อมโยงกับ รายงานกลุ่ม GP
9705 นายณัฐพงศ์ วรรณรัตน์	นวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการวาระการประชุมคณะรัฐมนตรีและเรื่อง เสนอคณะรัฐมนตรี	การจัดทำนโยบายแห่งชาติแบบมุ่ง เป้าการลดความยากจนข้ามรุ่น เสนอคณะรัฐมนตรี
9714 นางปลื้มจิต สิงห์สุทธิจันทร์	ยกระดับการกำกับการใช้จ่ายเงิน งบประมาณสู่การเงินการคลังที่ เป็นเลิศ	การเป็นกลไกจัดระบบบริหาร การเงินการคลังเชื่อมโยงผลลัพธ์ การแก้ไขครัวเรือนยากจนมุ่งเป้า ลดคนจนข้ามรุ่นแบบบูรณาการ ทุกมิติ
9723 นางพัชรมณต์ ปิติปัญญากุล	แนวทางการยกระดับการ ส่งเสริมการประกอบอาชีพ สำหรับคนพิการภายใต้บริบท โลกใหม่	การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ ด้านการประกอบอาชีพและการมี งานทำของครัวเรือนยากจน รวมถึงการเสริมระบบการคุ้มครอง ทางสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ เกิดความมั่นคงทางด้านรายได้ สามารถหลุดพ้นจากความยากจน
9732 นางสุจารีย์ พินา	ข้อเสนอการปรับปรุงแนวทางการ บริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ การเกษตรระดับพื้นที่ เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการนำไปใช้ ประโยชน์ ในการกำหนดนโยบาย พัฒนาการเกษตรระดับภาค	การนำงานวิจัยเศรษฐกิจ การเกษตรระดับภาค เช่น การศึกษาความเหลื่อมล้ำของ ครัวเรือนเกษตร ใช้กำหนด นโยบายและมาตรการเพื่อลดความ ยากจนข้ามรุ่นของครัวเรือนเกษตร ในแต่ละภาค

รายชื่อสมาชิก GP 5	รายงานส่วนบุคคล (IS)	ความเชื่อมโยงกับ รายงานกลุ่ม GP
9741 นางสาวหทัย ปภุสส์โร	การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการบริหารจัดการโครงการสำนักงานสีเขียว ภายใต้บริบทการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	การจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ
9750 นางสาวชียารรณ จงวัฒนา	การปรับปรุงแนวทางการเผยแพร่ความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญา และการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์	กระตุ้นให้ครัวเรือนคนยากจนข้ามรุ่นสร้างสรรค์ทรัพย์สินทางปัญญาที่เหมาะสมกับศักยภาพจดทะเบียนคุ้มครองสิทธิ รวมทั้งจดทะเบียน GI สร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าและบริการ และสร้างโอกาสให้ใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้อย่างเต็มที่
9759 พ.ต.ท.โทวัชรศักดิ์ เถลิงสุขสันต์	แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการดำเนินงาน ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมพิเศษ	ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และสามารถเข้าถึงโดยสะดวก รวดเร็ว เสมอภาคและเท่าเทียม
9768 นายพงศ์ธันว์ สำเนาเงิน	การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการพื้นที่มรดกวัฒนธรรมที่ถูกทำลายด้วยเทคโนโลยีสื่อระยะไกล	บริหารจัดการ พัฒนาพื้นที่มรดกวัฒนธรรม พื้นที่ฟูบูรณะโบราณสถาน พื้นที่แหล่งโบราณคดี บริหารจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ในการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้ขับเคลื่อนไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน
9777 นางสาวมะลิ ไพฑูรย์เนรมิต	พัฒนากลไกการขับเคลื่อนความรู้ด้านสุขภาพในระบบสุขภาพภาคประชาชนไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่อย่างยั่งยืน	ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ(Health Literacy) เพื่อการมีสุขภาพดีและจัดการสุขภาพได้ในครัวเรือนคนยากจนข้ามรุ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ฟังตนเองได้

รายชื่อสมาชิก GP 5	รายงานส่วนบุคคล (IS)	ความเชื่อมโยงกับ รายงานกลุ่ม GP
9786 นางณภัค เทียนชัย	การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณเงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัด : กรณีต้นแบบสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุบลราชธานี	ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงงบประมาณ เกิดการกระจายรายได้ทั่วถึงทุกพื้นที่ เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพ ประชาชนมีรายได้ มีงานทำ

บรรณานุกรม

- บริษัท เอที โกลบอล มาร์เก็ต จำกัด. (2565). ทำไมและอย่างไรที่เศรษฐกิจตุรกีมีโอกาสที่จะล่มสลาย ปัญหาเงินเพื่อสร้างผลกระทบต่อประเทศตุรกีอย่างไร เข้าถึงได้จาก <https://www.atfx.com/th/analysis/trading-strategies/how-inflation-affect-turkey-economy-collapse>
- ปรีดี บุญซื่อ. (2561). ความสำเร็จของเงินในการต่อสู้กับความยากจน ให้บทเรียนแก่ประเทศต่างๆ ได้อย่างไร. เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2018/01/pridi84/>
- ปรีดี บุญซื่อ. (2562). บังคลาเทศ เสือเศรษฐกิจแห่งเบงกอล ความมหัศจรรย์ ท่ามกลางภาวะย่ำแย่. เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2019/10/pridi163/>
- ปณณ อนันอภิบุตร และคงขวัญ ศิลา. (2565) ฟิlipปินส์มีการหาตัวผู้มีรายได้น้อยอย่างไร. เข้าถึงได้จาก <http://www.fpojourn.com/philippines-income/>
- ธนาคารโลก. (2564) . 24 ล้านคนจะก้าวไม่พ้นเส้นความจน. เข้าถึงได้จาก <http://www.voicetv.co.th>
- ธนาคารโลก. (2561) . World Bank เปิดสำนักงานแห่งใหม่ในชิลี. Press Release – World Bank และหนังสือพิมพ์ The Santaigo Times สดต. ณ กรุงซันติอาโก 5 มกราคม 2561.
- เลนซ์ซุม. (2565). สังคมโลก : โอกาสที่ต้องเสี่ยง เข้าถึงได้จาก <https://www.dailynews.co.th/articles/1674207/>
- สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2564). คำนวนจากข้อมูลการสำรวจสภาวะการทำงานของประชากรสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2564.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565). ดัชนีความยากจนหลายมิติ (Multidimensional Poverty Index : MPI) เข้าถึงได้จาก <https://www.tpmap.in.th/about>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566). ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform) เข้าถึงได้จาก <https://www.tpmap.in.th/about>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2564). รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2564, 2564) เข้าถึงได้จาก <https://www.nesdc.go.th>
- GDIM. 2020. Global Database on Intergenerational Mobility. Development Research Group, World Bank. Washington, D.C.: World Bank Group.
- Rowntree, B. S. (1901). Poverty-a study of town life (ed., 1922), Macmillan, London.
- Zastrow, C. (1986). Introduction to social welfare institutions: Social problems, services, and current issues. Dorsey Press.
- Zhou, Y., Guo, Y., Liu, Y., Wu, W., & Li, Y. (2018). Targeted poverty alleviation and land policy innovation: Some practice and policy implications from China. Land Use Policy, 74, 53-65.

ภาคผนวก

1. บทเรียนจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจน

1.1 สาธารณรัฐประชาชนจีน

ก่อนปี 1978 สาธารณรัฐประชาชนจีนถือว่าเป็นหนึ่งในประเทศยากจน จนกระทั่งในปี 1978 ภายใต้การนำของ เต็ง เสี่ยวผิง จีนเริ่มมีการปฏิรูปเศรษฐกิจครั้งใหญ่ มีการเปิดประเทศเพื่อรับการลงทุนจากต่างชาติ และขยายการค้าระหว่างประเทศ ภาครัฐของจีนปรับเปลี่ยนนโยบายครั้งสำคัญ อาทิ อนุญาตให้ผู้ประกอบการสามารถเริ่มต้นและเป็นเจ้าของธุรกิจ และผ่อนปรนกฎระเบียบหลายอย่าง เพื่อให้เอื้อต่อการลงทุนภายในประเทศจีน ผลของการปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศในครั้งนั้น ทำให้เศรษฐกิจจีนเติบโตในแบบที่ไม่เคยเป็นมาก่อน มูลค่า GDP ของจีนในปัจจุบันเติบโตถึง 100 เท่า เมื่อเทียบกับปี 1978 ขณะที่ในระหว่างปี 2000-2019 (ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19) อัตราการเติบโต GDP ของจีน เติบโตเฉลี่ยปีละกว่า 9% และเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดของโลก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเศรษฐกิจจีนจะเติบโตอย่างก้าวกระโดดตั้งแต่ปี 1978 จนเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของโลก ตั้งแต่ปี 2010 ความเจริญ และความมั่งคั่งดังกล่าวไม่ได้กระจายอย่างทั่วถึง จีนต้องเผชิญปัญหาความยากจนของประชาชนในประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล พื้นที่ชนบท ซึ่งถือเป็นปัญหาระดับชาติ

ปัจจุบันจีนเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับทั่วโลกว่าสามารถแก้ปัญหาความยากจนของประชากรในประเทศที่มีถึง 1,400 ล้านคน ได้ประสบผลสำเร็จ จีนได้แบ่งขั้นตอนในการลดความยากจน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการลดความยากจนจากการปฏิรูประบบระหว่าง ค.ศ. 1979-1985 ขั้นตอนที่ 2 เป็นการลดความยากจนด้วยการพัฒนาระหว่าง ค.ศ. 1986-2007 ขั้นตอนที่ 3 เป็นการใช้ 2 ระบบเพื่อลดความยากจนระหว่าง ค.ศ. 2008-2012 ขั้นตอนที่ 4 เป็นการลดความยากจนอย่างตรงจุด (Targeted Poverty Alleviation) เริ่มจาก ค.ศ. 2013 จนกระทั่ง ประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง ของจีนประกาศว่าสามารถกำจัดความยากจนขั้นรุนแรง (Extreme Poverty) หมดไปจากประเทศในปี 2020

ในที่นี้ จะเน้นการถอดบทเรียนการแก้ปัญหาความยากจนของจีนตั้งแต่ปี 2013 ซึ่งถือว่าเป็นช่วงสำคัญและมีจุดเปลี่ยนที่ทำให้จีนขจัดความยากจนได้สำเร็จในปี 2020

ในเดือนมีนาคม 2013 สี จิ้นผิง เข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นสมัยแรก และได้ประกาศสงครามกำจัดความยากจน กำหนดนโยบายการลดความยากจนอย่างตรงจุด (Targeted Poverty Alleviation) โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดกลุ่มเป้าหมายต่างๆ จากนั้นกำหนดนโยบาย/มาตรการแก้ปัญหาความยากจนที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละกลุ่มอย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้ แนวคิดการดำเนินนโยบายลดความยากจนอย่างตรงจุดจีน มีเป้าหมายลดความยากจนให้ครอบคลุมทุกครอบครัวและหมู่บ้านที่ยากจน สร้างกลไกลดความยากจนตรงจุดในระยะยาว โดยกระบวนการพิสูจน์ช่วยเหลือ บริหารจัดการ และการตรวจสอบอย่างตรงจุด ดังนี้

1) การพิสูจน์อย่างตรงจุด

เป็นการพิสูจน์ครอบครัวที่ยากจนและหมู่บ้านที่ยากจนเพื่อสร้างประวัติ/ฐานข้อมูลโดยผ่านกระบวนการยื่นคำขอรับพิจารณา ประกาศต่อสาธารณะ การสุ่มตรวจและตรวจสอบซ้ำ เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นครอบครัว/หมู่บ้านยากจนตามเงื่อนไขของรัฐบาล การสร้างประวัติ/ฐานข้อมูลครอบครัวที่ผ่านการพิสูจน์จะเก็บข้อมูลทั่วไป สาเหตุที่ทำให้ยากจน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบช่วยเหลือ แผนการช่วยเหลือ และผลการช่วยเหลือ รายชื่อครอบครัวที่ผ่านการพิสูจน์ในรอบแรกจะติดประกาศในหมู่บ้าน หลังจากนั้นยื่นขอพิจารณาต่อรัฐบาลท้องถิ่นเพื่อคัดเลือกให้เป็นครอบครัวที่ยากจน และประกาศรอบที่ 2 หากไม่มีการคัดค้าน จะส่งไปยังคณะกรรมการลดความยากจนในท้องถิ่นเพื่อพิจารณาอนุมัติ ขณะที่เกณฑ์การพิสูจน์หมู่บ้านที่ยากจนพิจารณาตามรายได้โดยเฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน และหมู่บ้านไม่มีรายได้จากธุรกิจใด ๆ คณะกรรมการลดความยากจนในมณฑลจะส่งรายชื่อไปยังคณะรัฐมนตรีของประเทศจีนเพื่อขออนุมัติขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้านที่ยากจน

2) การช่วยเหลือเพื่อลดความยากจนอย่างตรงจุด

เป็นการวิเคราะห์เชิงลึกถึงสาเหตุที่ทำให้ยากจนของครอบครัว/หมู่บ้านที่ผ่านการพิสูจน์แล้ว หลังจากนั้น จะกำหนดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยเฉพาะ เพื่อจัดทำแผนการช่วยเหลือลดความยากจนรายครอบครัวและรายหมู่บ้าน พร้อมระดมกำลังดำเนินการตามแผน ดังนี้

2.1) รัฐบาลระดับเมืองและมณฑลสร้างระบบเจ้าหน้าที่ประจำหมู่บ้าน มีเป้าหมายเพื่อให้หมู่บ้านยากจนมีคณะทำงานประจำของเจ้าหน้าที่ลดความยากจนทุกหมู่บ้าน ครอบครัวยากจนมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบทุกครอบครัว พร้อมสร้างฐานข้อมูลของคณะทำงานประจำหมู่บ้าน และผู้รับผิดชอบช่วยเหลือครอบครัวยากจน

2.2) เจ้าหน้าที่ที่จะได้รับการคัดเลือกให้ทำงานในคณะทำงานช่วยเหลือลดความยากจนประจำหมู่บ้าน ต้องมีความสามารถการทำงานในระดับหนึ่ง มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะได้รับโอกาสในอนาคต โดยกำหนดภาระหน้าที่ โครงการ วิธีตรวจสอบผลงานและมาตรการรับผิดชอบการทำงานประจำหมู่บ้านอย่างชัดเจน

2.3) คณะทำงานประจำหมู่บ้านมีหน้าที่สำรวจสภาพหมู่บ้านเพื่อได้ตัวเลขข้อมูลความยากจนที่แท้จริง วิเคราะห์สาเหตุความยากจน กำหนดแผนการช่วยลดความยากจน ระดมทรัพยากรและจัดสรรเงินทุนเพื่อลดความยากจน และกำกับกำกับการดำเนินงานของโครงการลดความยากจน

2.4) รัฐบาลระดับเมืองและมณฑลสร้างระบบเจ้าหน้าที่ลดความยากจน ซึ่งครอบคลุมด้านการคัดเลือก การฝึกอบรม การบริหาร การตรวจสอบ การให้รางวัลและสวัสดิการ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เจ้าหน้าที่ที่มีผลงานดีเด่น จะมีสิทธิได้รับโอกาสความก้าวหน้าการทำงานพิเศษในอนาคต สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ผลงานไม่น่าพอใจ จะให้พ้นจากตำแหน่งเจ้าหน้าที่ลดความยากจน และมีการดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติงาน

2.5) รัฐบาลระดับเมืองและมณฑลจะให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมและธุรกิจที่สามารถช่วยลดความยากจน โดยมีโครงการหลักที่รัฐบาลกลางกำหนด 3 โครงการ ได้แก่ โครงการการศึกษา โครงการสินเชื่อขนาดเล็ก และโครงการย้ายถิ่นฐานเพื่อลดความยากจน

- โครงการการศึกษา จะมีการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานบริหารจัดการการศึกษา หน่วยงานสวัสดิการ และหน่วยงานการคลัง เป็นต้น นักเรียนจากครอบครัวที่ยากจนของโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นกลางและชั้นสูง จะได้รับเงินอุดหนุนในการดำรงชีวิต และทุนการศึกษาดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้คนรุ่นต่อไปของครอบครัวที่ยากจน มีทักษะในการทำงานและสร้างอนาคตที่ดีขึ้นด้วยตนเอง ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ทักษะใหม่และเปลี่ยนอาชีพ จัดการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นในชนบทและสร้างผู้นำให้พ้นความยากจนในหมู่บ้านที่ยากจน

- โครงการสินเชื่อขนาดเล็ก เป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานลดความยากจน หน่วยงานคลัง และสถาบันการเงิน เพื่อปล่อยสินเชื่อให้แก่ครอบครัวยากจนที่มีทักษะและความประสงค์ที่จะทำธุรกิจเอง สนับสนุนการเปลี่ยนธุรกิจที่ไม่สามารถทำให้พ้นจากความยากจนได้

- โครงการย้ายถิ่นฐานเพื่อลดความยากจน เป็นโครงการสำหรับครอบครัวยากจนที่อยู่ในพื้นที่ที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา มีต้นทุนสูงในการดำเนินการให้พ้นจากความยากจน หรือสภาพของพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยที่จะให้พ้นจากความยากจน รัฐบาลท้องถิ่นสามารถวางแผนและจัดการให้ครอบครัวยากจนย้ายถิ่นฐานไปยังพื้นที่อื่น โดยจัดการและดูแลปัญหาด้านการประกอบอาชีพ การศึกษา การรักษาพยาบาล สวัสดิการสังคม และการเข้าร่วมสังคมใหม่ที่อยู่อาศัยแห่งใหม่

3) การบริหารจัดการอย่างตรงจุด เป็นการติดตามผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือให้พ้นจากความยากจนอย่างใกล้ชิด สร้างฐานข้อมูลการลดความยากจนระดับประเทศ และสนับสนุนการวางแผนตัดสินใจสำหรับการลดความยากจน รัฐบาลสร้าง website การลดความยากจนแห่งประเทศไทย เพื่อแบ่งปันข้อมูล พร้อมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวและหมู่บ้านที่ยากจนกับทรัพยากรลดความยากจน และผู้ที่มีความประสงค์ร่วมช่วยเหลือการลดความยากจนในสังคม ทำให้การจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะที่รัฐบาลท้องถิ่นในแต่ละระดับสร้างฐานข้อมูลย่อยตามความเหมาะสมของท้องถิ่น ตามรูปแบบที่รัฐบาลกลางกำหนด

4) การตรวจสอบอย่างตรงจุด เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานตั้งแต่การพิสูจน์ครอบครัวและหมู่บ้านที่ยากจน ตลอดจนการช่วยเหลือและบริหารจัดการลดความยากจนอย่างตรงจุด การดำเนินการตามแนวนโยบายการลดความยากจนอย่างถูกต้อง โดยสำนักงานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐบาลกลางจะดำเนินการตรวจสอบผลการดำเนินงานลดความยากจนของคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์จีนประจำมณฑลและรัฐบาลระดับมณฑลในทุกปี คณะกรรมการพรรคฯ และรัฐบาลระดับมณฑลจัดทำรายงานสรุปการปฏิบัติงานตามแผนที่ได้ผ่านการอนุมัติ นำส่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐบาลกลาง คณะกรรมการฯ จะมอบหมายสถาบันวิจัย หรือองค์กรที่ไม่ขึ้นกับรัฐบาลดำเนินการตรวจสอบ หรือสุ่มตรวจเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัดต่าง ๆ คณะกรรมการฯ ของรัฐบาลกลางจะประเมินรายงานผลการปฏิบัติงานของมณฑล โดยพิจารณาข้อมูล

ประวัติครอบครัวและหมู่บ้านยากจน ผลการประเมินจากสถาบันวิจัย และผลการประเมินการใช้งบประมาณเพื่อลดความยากจน หลังจากนั้น จัดทำรายงานเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการพิจารณา ส่วนกลาง ขณะเดียวกันก็จะแจ้งผลการประเมินไปยังมณฑลพร้อมข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง

นอกจากนี้ คณะกรรมการฯ ของรัฐบาลกลางจะประกาศผลการประเมินต่อสาธารณะ โดยมณฑลที่พบปัญหาในการประเมิน อาทิ ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายลดความยากจนตามที่กำหนด และปัญหาในการใช้งบประมาณ จะมีการหารือกับผู้บริหารสูงสุดระดับมณฑล ทั้งคณะกรรมการพรรคฯ และรัฐบาลมณฑล ผลการประเมินการทำงานลดความยากจน เป็นส่วนสำคัญของการประเมินผลการดำเนินงานประจำปีของผู้บริหารพรรคฯ และรัฐบาลในทุกระดับ

1.2 บังคลาเทศ

ดร.มูฮัมหมัด ยูนุส (Muhammad Yunus) ศาสตราจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยจิตตะกอง และเป็นผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบล สาขาสันติภาพ ในปี ค.ศ. 2006 ผู้ริเริ่มและพัฒนาแนวคิด ไมโครเครดิต : สินเชื่อขนาดเล็ก หรือ การให้กู้เงินโดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันสำหรับผู้ประกอบการหรือชาวบ้านที่ยากจน และเป็นผู้ก่อตั้ง “กรามีนแบงก์” หรือ ธนาคารเพื่อคนจน ตามแนวคิด "Social Business" หรือ ธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งจากการศึกษาของ World Bank พบว่าผลงานดังกล่าว ได้ทำให้อัตราความยากจนของบังคลาเทศในระหว่างปี ค.ศ. 1991-1999 ลดลงไปร้อยละ 40 ส่งผลให้คนจนในประเทศบังคลาเทศใช้เป็นเครื่องมือนำทางปลดปล่อยตัวเองออกจากวงจรของความยากจน และการผลิตซ้ำของระบบเศรษฐกิจและสังคมเดิม

ประเทศบังคลาเทศเป็นประเทศหนึ่งที่ยากจนติดอันดับต้น ๆ ของโลก มีคนจนในสัดส่วนสูงเมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมดของประเทศและพบได้ทั่วไป ปัญหาความยากจนที่ครอบคลุมประชากรจำนวนมากนี้มีสภาพเรื้อรังจนยากจะแก้ไข หากรัฐบาลยังใช้วิธีการเดิมเน้นการสงเคราะห์เป็นหลัก ภายใต้งบประมาณจำกัด ศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูนุส ได้เริ่มพัฒนาแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม โดยมีพื้นฐานมาจากการเห็นปัญหาคนจนซึ่งบางคนขาดทุนมากต้องกู้เงินและเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง จึงทดลองเอาเงินส่วนตัวให้คนจนจำนวนหนึ่งยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ยเพื่อไปปลดหนี้รายวัน ซึ่งพบว่า คนเหล่านี้มาคืนเงินด้วยวิธีผ่อนได้ครบถ้วนตามเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นที่น่าอัศจรรย์มาก เขาจึงเชื่อว่าคนจนตัวเล็กๆ เหล่านี้น่าเชื่อถือ ไม่เบี้ยวเงินกู้ หลังจากเขาได้ทดลองขยายการปฏิบัติลักษณะนี้ไปยังชุมชนอื่นๆ ก็ได้ข้อค้นพบลักษณะเดียวกัน จึงได้ประสานงานกับธนาคารต่างๆ เพื่อปล่อยเงินกู้แก่คนจน แต่ได้รับการปฏิเสธ ด้วยเหตุผลหลักคือ "คนจนไม่มีหลักประกันสำหรับค้ำเงินกู้" จึงได้หาหนทางอื่น โดยได้รับการอนุญาตให้จัดตั้งธนาคารขึ้นเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือคนจนระดับรากหญ้าให้สามารถกู้เงินได้ง่าย อัตราดอกเบี้ยไม่สูงนัก รวมทั้ง เปิดโอกาสให้คนจนร่วมเป็นเจ้าของ ด้วยการฝากเงินในลักษณะของการถือหุ้น และเลือกตัวแทนเข้าร่วมบริหาร โดยตั้งชื่อว่า Grameen Bank ซึ่งแปลว่า ธนาคารหมู่บ้าน ผลการดำเนินงานกิจการประสบผลสำเร็จอย่างมาก สามารถขยายสาขาในเวลาอันรวดเร็ว ลักษณะการดำเนินธุรกิจของธนาคารมิได้มุ่งแสวงหากำไร แต่มุ่งช่วยให้คนจนสามารถเข้าถึงสินเชื่อได้ง่าย จึงเรียกธุรกิจที่ตั้งขึ้นมาเพื่อมุ่งช่วยเหลือสังคมเป็นหลักนี้ว่า Social Business หรือธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งการเกิดขึ้นของ Grameen

Bank ถือได้ว่า เป็นรูปแบบแรกของธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งต่อมาได้พัฒนารูปแบบไปเป็นธุรกิจลักษณะอื่นๆ ที่มีจุดมุ่งหมายหลักสร้างเพื่อประโยชน์แก่สังคม ด้วยการจัดทำโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมหรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปในชื่อย่อว่า CSR

ปัจจุบันประเทศไทยได้นำหลักการของธุรกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ภายใต้ความร่วมมือระหว่างมูลนิธิยุทสูส กระทรวง อว.และสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนับว่าเป็นพันธมิตรหลัก ในการพัฒนาทางวิชาการและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านการศึกษา วิจัยและนวัตกรรม โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์กับการวิจัยและวิชาการ นำไปสู่การปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นอีกหนึ่งหนทางในการหยุดปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งในประเทศไทยและบังคลาเทศ

1.3 ประเทศชิลี

ใช้หมายเลขรหัสประชาชน เป็นตัวเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลภาครัฐมากกว่า 40 แห่ง เพื่อระบุตัวตนคนจน วิธีการคัดกรองมาจาก 3 ทางด้วยกัน ได้แก่ 1) ฐานข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลที่รวบรวมมาจากเทศบาลและ 3) ข้อมูลที่กรอกโดยตรงจากประชาชนโดยทั่วไป ข้อมูลทั้งหมดจะถูกรวบรวมโดยเทศบาลหลังจากที่ข้อมูลได้รับการตรวจสอบแล้ว ข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกวิเคราะห์และคำนวณเป็นคะแนนสำหรับแต่ละครัวเรือนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้การให้ความช่วยเหลือจะมุ่งเป้าไปที่ครัวเรือนที่ถูกระบุว่ามีความยากจน และโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือในแต่ละครัวเรือนมีความแตกต่างกันขึ้นกับความเสี่ยงและจุดอ่อนของครัวเรือนนั้น ๆ เช่น การส่งนักสังคมสงเคราะห์ไปติดตามและให้คำแนะนำแม่ที่กำลังตั้งครรภ์และติดตามพัฒนาการเด็กตั้งแต่อายุในครรภ์จนถึงสี่ขวบ การให้บริการด้านการศึกษา สุขภาพ และบริการอื่น ๆ แก่ครอบครัวที่มีเด็ก

1.4 ประเทศจอร์เจีย

โครงการลงทะเบียนใช้เวลาประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าถึง 6 เดือนก่อนเปิดรับสมัครจริง โดยกระทรวงที่มีสำนักงานในท้องถิ่น เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น จะทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลในการเผยแพร่โครงการ ในใบสมัครลงทะเบียน ผู้ลงทะเบียนจะต้องแสดงความยินยอมให้มีการสัมภาษณ์และเยี่ยมเยียนครัวเรือน หลังจากนั้นรัฐบาลจะส่งเจ้าหน้าที่ลงสัมภาษณ์ผู้ลงทะเบียนและสมาชิกในครอบครัว รวมถึงสำรวจสภาพความเป็นอยู่การลงสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่จะไม่มีภาระง่วงหน้า และเจ้าหน้าที่จะทำการตรวจสอบมาตรฐานการครองชีพของบุคคลและครัวเรือนจากคุณภาพที่อยู่อาศัย ลักษณะสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้ในครัวเรือน เป็นต้น ข้อมูลที่ได้รับจะถูกนำมาคำนวณเป็นระดับคะแนนของครัวเรือน และนำมาเรียงเทียบกับคะแนนของครอบครัวอื่น

1.5 ประเทศฟิลิปปินส์

ใช้วิธีสร้างฐานข้อมูลคนจนแบบรวมศูนย์เพื่อลดความยากจนในประเทศ โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือคนจนทุกหน่วยงานจะต้องใช้ฐานข้อมูลเดียวกันในการวิเคราะห์และดำเนินการโครงการเพื่อช่วยเหลือคนจน เรียกว่า ระบบข้อมูลครัวเรือนแห่งชาติสำหรับใช้ลดปัญหาความยากจนแบบมุ่ง

เป้าแต่ละครัวเรือนจะถูกสัมภาษณ์ด้วยแบบสำรวจที่เป็นมาตรฐานเดียวกันข้อมูลจะถูกแปลผลออกมาด้วยวิธีProxy Mean Test และรวบรวมเป็นข้อมูลระดับชาติและระดับภูมิภาคของคนจน (National and Regional Profiles of the Poor)

1.6 ประเทศตุรกี

สร้างฐานข้อมูลสวัสดิการทางสังคมและความยากจนแบบรวมศูนย์ที่สามารถตรวจสอบประเมินผล และจ่ายผลประโยชน์ได้อัตโนมัติ ใช้เงินโอนแบบมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer) เงินบำนาญขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เกษียณ เงินช่วยเหลือผู้พิการ เงินช่วยเหลือด้านการศึกษา และการช่วยเหลือทางสังคมอื่น ๆ

2. การขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

แนวทางการขับเคลื่อน	หน่วยงานหลัก/รอง	หน้าที่และความรับผิดชอบ
Up Stream		
1) การจัดทำนโยบายแห่งชาติแบบมุ่งเป้าการลดความยากจนข้ามรุ่น และข้อเสนอการผลักดันนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจลดความยากจนข้ามรุ่น เสนอคณะรัฐมนตรี	<p>หน่วยงานหลัก : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี</p> <p>หน่วยงานรอง : ทุกหน่วยงานตามแนวทางการขับเคลื่อน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - รวบรวมนโยบายของทุกหน่วยงานเพื่อจัดทำเป็นนโยบายภาพรวมเพื่อเสนอ ครม. ให้ความเห็นชอบ - กำหนด KPIs และมาตรการติดตาม/รายงานผลการดำเนินงานในทุกระดับ
2) การบริหารจัดการระบบฐานข้อมูลคนจนข้ามรุ่นแบบองค์รวม (Big Data) วิเคราะห์เชื่อมโยง ติดตาม งบประมาณ ประเมินผล ใช้ประโยชน์วางแผนพัฒนาประเทศ	<p>หน่วยงานหลัก : กระทรวงการคลัง</p> <p>หน่วยงานรอง : ทุกหน่วยงานตามแนวทางการขับเคลื่อน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์ปัจจัยของโอกาสในการส่งต่อความยากจนไปสู่ลูกหลาน - จัดตั้งกลไกขับเคลื่อนในทุกระดับ และทำ KPIs รายหน่วยงาน - กำหนดรอบการประเมินผลความสำเร็จทุกปี
3) การแก้ไข พัฒนา และสร้างใหม่ซึ่งกฎหมายที่นำไปสู่การจัดการความยากจนข้ามรุ่นของประเทศไทย	<p>หน่วยงานหลัก : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงมหาดไทย</p> <p>หน่วยงานรอง : กระทรวงยุติธรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเพื่อลดข้อจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดิน - แก้ไขพัฒนาระเบียบกรมกิจการเด็กและเยาวชน ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พ.ศ. 2562 - ออกกฎหมายใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อกระจายอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรให้ท้องถิ่น โดย

แนวทางการขับเคลื่อน	หน่วยงานหลัก/รอง	หน้าที่และความรับผิดชอบ
		การมีส่วนร่วมของเอกชนและชุมชน
4) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเสริมสร้างศักยภาพทางการศึกษาตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น	หน่วยงานหลัก : กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานรอง : กระทรวงวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - จัดให้มีกลไกในระดับพื้นที่เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - มีระบบในการสนับสนุนการแบ่งปันภายในชุมชน
5) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การสร้างค่านิยม กรอบความคิด ความเข้มแข็งเชิงวัฒนธรรมไทย และการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนพึ่งตนเองเพื่อการลดความยากจนข้ามรุ่นด้วยวิถีแห่งความเป็นไทย	หน่วยงานหลัก : กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสร้างค่านิยมพึ่งพาตัวเองแก่นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา - จัดอบรมครูเพื่อสร้างทัศนคติสร้างค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียง และพึ่งพาตนเองให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในท้องถิ่น
Main Stream		
6) ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด เพิ่มมูลค่าให้สินค้าและบริการ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนจนข้ามรุ่น	หน่วยงานหลัก : กระทรวงพาณิชย์ หน่วยงานรอง : กระทรวงเกษตร กระทรวงอุตสาหกรรม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการพัฒนาเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรแปรรูปงานจากความรู้ในพื้นที่ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด - จัดทะเบียนเป็น GI เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ รวมทั้งหาตลาด และจับคู่ธุรกิจให้ - ส่งเสริมทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนา

แนวทางการขับเคลื่อน	หน่วยงานหลัก/รอง	หน้าที่และความรับผิดชอบ
7) สนับสนุนให้เกิดห่วงโซ่คุณค่าเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและรายได้ของครอบครัวครัวเรือนที่ยากจนข้ามรุ่น	หน่วยงานหลัก : กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงานรอง : ทุกหน่วยงานตามแนวทางการขับเคลื่อน	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนปัจจัยสี่ ส่งเสริม/พัฒนาทักษะอาชีพ และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ ให้แก่ครอบครัวยากจนข้ามรุ่น - พัฒนาคูณภาพสินค้า ผลิตภัณฑ์ - สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
8) ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) เพื่อการมีสุขภาพดีและจัดการสุขภาพได้ในครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพึ่งตนเองได้	หน่วยงานหลัก : กระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานรอง : ทุกหน่วยงานตามแนวทางการขับเคลื่อน	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาระบบ/เครือข่ายการสื่อสาร/เฝ้าระวังสุขภาพเข้าถึงง่ายและเหมาะสม - พัฒนาศักยภาพชุมชนที่มีครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้เป็นชุมชนพึ่งตนเองด้านสุขภาพ
9) การส่งเสริมและผลิตสินค้าจากขยะตามแนวทาง Circular Economy หรือ เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนจนข้ามรุ่น	หน่วยงานหลัก : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน่วยงานรอง : และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	อบรมพัฒนาทักษะการจัดการขยะเพื่อสร้างคุณค่า โดยเน้นการจัดการขยะที่ต้นทางตามหลักการ 3 R ได้แก่ Reduce และพัฒนาทักษะการแปลงขยะสู่ผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่า
10) ส่งเสริมพัฒนาครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้มีภูมิคุ้มกันในชีวิต โดยใช้หลักธรรมทางศาสนาและเศรษฐกิจพอเพียง	หน่วยงานหลัก : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และ กระทรวงวัฒนธรรม	แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรม โดยใช้หลักธรรมทางศาสนาและหลักเศรษฐกิจพอเพียง และกำหนด KPIs และติดตามการดำเนินการ
11) การบูรณาการหน่วยงานรัฐเพื่อการจัดการตนเองของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น	หน่วยงานหลัก : กระทรวงการคลัง หน่วยงานรอง : ทุกหน่วยงานตามแนวทางการขับเคลื่อน	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกลุ่มเป้าหมายรายพื้นที่ และรูปแบบแก้ไขปัญหารายกลุ่มเพื่อบูรณาการงบประมาณ/กิจกรรม - กำหนดเป้าหมายรายจังหวัดในการจัดงบประมาณ บูรณาการครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น

แนวทางการขับเคลื่อน	หน่วยงานหลัก/รอง	หน้าที่และความรับผิดชอบ
Down Stream		
12) ส่งเสริมการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น	หน่วยงานหลัก : กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานรอง : ทุกหน่วยงานตามแนวทางการขับเคลื่อน	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำงานให้สอดคล้องกับความสามารถ และส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระและอาชีพใหม่ในยุคดิจิทัล - คัดกรองแรงงาน ให้ได้รับสิทธิสวัสดิการที่เหมาะสม - พัฒนาศักยภาพคนยากจนข้ามรุ่น ทั้ง Upskill Reskill
13) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นให้ได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคมอย่างเท่าเทียม	หน่วยงานหลัก : กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานรอง : ทุกหน่วยงานตามแนวทางการขับเคลื่อน	<p>บูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ นำระบบ MSO Logbook เพื่อผลักดันและส่งเสริมให้ครัวเรือนยากจนได้รับการดูแลด้านสิทธิและสวัสดิการครอบคลุมทั้ง 5 มิติ อย่างเหมาะสม รวมทั้ง มีการประชาสัมพันธ์ และสร้างการรับรู้อย่างทั่วถึง</p>
14) ส่งเสริมการพึ่งตนเองทางการเงินและมีความสามารถในการบริหาร จัดการเงินของคนจนข้ามรุ่น	หน่วยงานหลัก : กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย ธนาคารแห่งประเทศไทย หน่วยงานรอง : ทุกหน่วยงานตามแนวทางการขับเคลื่อน	<p>มีแหล่งเงินทุนที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ มีกองทุนการออมทุกช่วงวัย และส่งเสริมการออมสำหรับวัยเกษียณ รวมไปถึงการส่งเสริมให้ความรู้ด้าน Financial Literacy</p>

คณะผู้จัดทำ

- 9705 ชื่อ- สกุล นายณัฐพงศ์ วรรณรัตน์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองการประชุมคณะรัฐมนตรี หน่วยงาน สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
- 9714 ชื่อ- สกุล นางปลื้มจิต สิงห์สุทธิจันทร์
ตำแหน่ง คลังจังหวัดเชียงใหม่ หน่วยงาน กรมบัญชีกลาง
- 9723 ชื่อ- สกุล นางพัชรมณท์ ปิติปัญญากุล
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการคนพิการ
หน่วยงาน กรมส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- 9732 ชื่อ- สกุล นางสาวจริย์ พิชา
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 5
หน่วยงาน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
- 9741 ชื่อ- สกุล นางสาวหฤทัย ปภุสโสโร
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน หน่วยงาน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 9750 ชื่อ- สกุล นางสาวชียาวรรณ จงวัฒนา
ตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านลิขสิทธิ์ หน่วยงาน กรมทรัพย์สินทางปัญญา
- 9759 ชื่อ- สกุล พันตำรวจโทวัชรศักดิ์ เฉลิมสุขสันต์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานยุติธรรม หน่วยงาน สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
- 9768 ชื่อ- สกุล นายพงศ์ธันว์ สำเภาเงิน
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองโบราณคดี หน่วยงาน กรมศิลปากร
- 9777 ชื่อ- สกุล นางสาวมะลิ ไพฑูรย์เนรมิต
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองสุศึกษา หน่วยงาน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ
- 9786 ชื่อ- สกุล นางณภัค เทียนชัย
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุบลราชธานี
หน่วยงาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ